

БЕНЬЯМИН САФАНОВ

**ТОВУШ
Э
ПЕНЖЕРЕ**

СТИХИГЬО,
МЭГИНИГЬО ВЕ ПОЭМА.

ДАГЕСТАНСКОЕ
КНИЖНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
МАХАЧКАЛА 1987

С 21 Сафанов Б. Ю.

Товуш э пенжере: Стихигъо, мэгІнигъо
ве поэма.—Махачкала: Даг. кн. изд-во,
1987—88 с.

Свет в окне. Стихи и поэма.

Э и тозе сборник стихигъой эн шогъир тати
Беньямин Сафанов дешенде оморет жуърбежуъре
стихигъо, мэгІнигъой энугъо ве гъемчун поэма «Уёгъ
бошит, дусдгъо».

Омбардеки стихигъой энугъо гъисдуът э товун дуъ-
руьсде жофой одомигъой совети—мэгІдон хушхьо-
лие ешемиши энугъо ве гужлуъи эн гъэлхэнди буъ-
зуърге вилеет иму, э товун бирори хэлгъгъой совети,
дошдеи шолуми ве секонесуъзире, э товун муъгъбет,
дусди ве боворини.

Э поэмай хуъшде шогъир э охмури ве дивун-
луъиревоз гуфдирени э товун энугъо одомигъо, коми-
гъоки э дургуне, хъиллее гофгъо, овозегъой сионисти
бовор сохде, гуш веноре, пой зере хори хуъшдере,
гъоврегъой бебегъо-келебебегъошуре рафдет э гъэ-
риби, э Израиль, эжеки гъисдуът бишэгІрие поряд-
кагъой капиталисти, жофокеше одомигъо э зир
муърс деруът.

ББК 84.5 Тат.

ПОЭМА

ГЫИСД УЖИРЕ УЛКЕ

Гыисд ужире улкей догъи,
Эже суьмуьргъгъо пар зере
Варафденуьт э буьлуьнди,
Те гъугъ асму азад гешде.
Гыисд унжиге буьлуьндигъо—
Дестекгъой эн зирасмуи,
Комигъоре ченд сад салгъо
Шушдет ворущгъой дурфуи.
Гыисдуьт унжо гъоеигъо,
Эз кулокгъо дегиш бире,
Тик поисде хунденуьтгъо
Мугъумлуье мэгІнигъоре.
Унжо чойгъо зу гешденуьт,
Шэхшэхэшу лап гужлуьни,
Вэхде гузет нис сохденуьт,
Уреш угъо гирошдени.
Унжо шаргъой эн Каспие,
Тегьер сипре гІэсбгъо гешде,
Раче чигърет эн догъире
Диеш эри вараюнде.
Э у улке э гъэд мержгъо,
Рач гыисдуьтгъо тегьер холи
Азад гешденуьт жейронгъо,
Несегъмуьсде эз шилоли.
Унжо гъугъгъо сип-сипини,
Чешмегъоре угъо зенде
Э дереи рэхъ сохдени
Мугъум мэгІни эй гуьнжуьнде.

Эзу товне нисди беге
Унжо хьэсуьл оморемгьо
Эй гуьнжуьнде невомунде
Эри энү тозе ризгьо.

ГЪЕММИШЕН

Чуь рач гьисди рэхь эн илчи,
Лап тегуьши—гъир зерей,
Мибу рафде непоисде,
Э лой Дербенд эдей берде.
Оммо э ён рэхь поисди
Гъоей эн догъ э буьлуьнди,
Э лой дерьёгъ денишире,
Гузет сохде у сегьере.
Гъирмизине ранг чуьшмере
Эз гьемме зу эй винире
Одомигьо поисденуьт,
У гъоере фегъм сохденуьт
Э унжиге чигърет вери!
Дениш! Чигърет эн Пушкини!
Хуб ведини гъир-гъир гьисдгьо
Гъич вэхд муьди небиретгьо
Рач бируьтгьо муйгъой энү,
Хьохмолуье пушонию.
Эри шогъир едигоре
Нори унжо Догъистуйме.
Лап буьзуьрги ёровурди,
Эвир уре рач гуьнжунди.
«Согъбоши, азаде эвир!»—
Гуфдиребу увэхд шогъир,
Эз лов дерьёгъ у рафдебу,
Вохурдени имид небу.
Руьхь эвири оммо уре
Недануьсди хьэрзо доре.

Мэхьтел мунде одомигьо:
«МуьгIуьжуьзи, —гуфре угьо.
— Кавказ, гьисдгьо верзирени,
Эже мэгIдон шогьиргьои,
Эй сад салгьо гьеммишей
Э гьэл хуьшде едигорлуь
Шогьир юре вегирди у».

У МУНДИ Э СИБИРЬ

*Э гIуьзет рэхьбер комсомолгьо
Шельмуь Пинхасов, жун хуьшдере
норигьо э вокурдеигьой БАМ.*

Зенде омо э Дербендме
Э ён гьэлей Норин-Гьэле,
Муьхькем бире, у веромо,
Сэхде дуьл бу, чуьн диворгьо.
Савзе богьгьой эн онгури
Э дуьл венгесд фирегьуни,
Товушире э чумгьой ю
Шаргьой Каспий венгесдебу,
Чуьн сиегье хушей онгур,
Муйгьо гьир-гьир мерафд гьуьндуьр,
«Согьбошире»,—гуфдиребу,
МэгIни э лов у рафдебу
Эй вокурде илчи БАМе,
Гуьзеле кук чуькле хэлгьме.
Нуьвуьсденбу у когьозгьо:
«Фирегьуни инжо чуьлгьо,
Сигьэдорлуь гьисд вишегьо,
Доргьо булуьнд варафденуьт,
Гуйге, десдек эн асмунуьт.
Бееигьо лап омбаруьт,
Э дуьл кори нис сохденуьт».

Гешденбу у э и хори
Чуьн э сэхиб, верзирени
Менжи доргьо, рэхь вокурде,
Тозеигьо эй оворде,
Зиндегуниш уре дире
Мидегесунд товушире,
Зулмоти эзу терсире,
Мивирихд дур, пэхьни бире
Э гъэд хэсде доргьой више,
Михунд мэгІни у гьеммише,
Кейки михунд у мэгІнигьо,
Мирафдуьт дур лап вэхьшигьо.
Оммо е дес бире вэхьши
ГІэтош су гирд сэхд дегеси
Эденбу бед сухде хуне,
Элов мерафд, гъизгъин бире
Шинри хъэрой инсонгьоре,
Дуьл эн жовон тоб недоре,
Дешендени у хуьшдере,
Ведировунд чендигьоре,
Ю унжиге оммо демунд,
Гьеммишелуьг э Сибирь мунд.
Эри гьербой элов доре
Веровунде герм дуьлгьоре
Илчи эн БАМ бигьил бугу
Едигори эри энү.

ТОВУШ

Э сер стол лампе вери,
Товуш доре тегьер чуьшме,
Шевиш гъисдге, гуйге рузи
Ве э гъэд богъ нуьшдемге ме.
Э и гуьзеле товуши
Нуьшдем эдем книг хунде

Хьол меш гьони зурбо хуши
Денишируым ме э лампе.
Омо э ёр вэхд гІэили
Э гъэд утогъ ме нуьшдеки,
Сухденбугъо пунсуьз нефти,
Хьэрфлегьоре ме хундеки.
Э диворгъо соегьоят,
Угъо мере сегъм мидоруьт
Мигуиге садангьоят,
Эз куьнж э куьнж гешденбируьт.
Э ён пунсуьз дес мигирдуым
Вергъирмизи пенже бире,
Соегьоре мипоюндум
Э дуьл сегъм эй недебире.
Товуш пунсуьз ториш буге,
Хьэрфгъой книг товушире
Зенденбируьт э гъэд дуьлме,
Эй борж берде сегъмлуйре.
Товуш ишу лап зурбо бу,
Э тозе рэхь огол зере
Э дуьл журкум венгесденбу
Эй шинохде рэхь гІуьмуьре...
Оммо изму гье товуши,
Шевиш-рузиш ежиреи,
Соеигъо селт нисд бири,
Э дуьлгъо де сегъем недери.
Чуьнки эхи одомигъо
Гирдет жилов нуькерере,
Эз унжиге шэхшэхэгъо
Дуьт гуфдире товушире.
Э гъэд утогъ нуьшдем гене,
Товушире гъэдер нисди,
Эдем дире инсонгьоре
Сифетгъошу жуьргІэтлуйни.
Эдем дире десгъошуре
Гъувот ишу лап гужлуйни,

Веноренуът эшгъ эн дуъле
Чумгъой ишу палашлуъни
Фуърсоренуът эй согъ улке
Шевиш-рузиш товушгъоре.

ЭШГЪ ДОРЕ

Шохъонгуми, нуъшдем э лов нуъкере
Э сер савзе, тегъер нимдер герм гъисдгъо.
Глов нуъкере эдей хунде мэгІнире
Непоисде гъе рафдени зофруво.
Инжо э зир гъэдимие палуддор
Эз кор бэгъдо шохъонгумгъо нуъшдеки,
Биренуъм ме келе эшгълуъ ве дуълшор
Мугъумлуъе сес эн глове шинреки.
Эз ме пушош инжо нуъшдет омбаргъо
Угъош гъечу форигъэти вегирдет.
И нуъкере эдей гешде ченд девргъо
Сесгъой эню бебегъореш эшгъ дорет.
Эз и гІуъллом рафдет изму у мердгъо,
ГІуьмуър ишу ве девр ишу giroшдет.
Генеш э чой эдет гешде гъе гІовгъо,
Сесгъой мэгІни эз инжо кем небирет.
Палаше глов нуъкерере диренге,
Мугъум мэгІни эн гІовгъоре шинира
Мугум, ченд девронгъош giroшдге,
И нуъкере гъе михуну мэгІнире.
Чуьнки гъисди у нишоней гІуьмуъри
Бирмундени э инсонгъо палаши,
Нисд гуфдире э и гІуъллом муърдеи
Чуьнки эхи гІуъллом иму товуши.
Чуьтам гъисди гъеммишей нуъкере,
МэгІни гІуьмуър гъич евэхдиш нис муърде,
Инсонгъоре шевиш-рузиш эшгъ доре
Эри гъишде нишонере эз хуъшде.

НИС ВОИСДЕ

Дануьсде бош э рэхьтуь ме гузетуьм!
Текей эхи чумерэхьлуь мибошум?!
Ини гене вэхд васали омор,
Бодондоргьо вергъирмизи гуьл дори.
Парандегьо шоре мэгІни хунденуьт,
Э гъэд дуьлме тозе эшгъэ зенденуьт.
Элов эн дуьл сухундени синере,
Ригаз чуйшмеш шор нис сохде дуьл мере.
Миомоге сэхде ворущ хубте бу,
Гье белки у дуьле серин сохденбу.
Белки увэхд кем мибисдо элов дуьл
Ве туьш, гуьлме, мибисдори рэхьмедуьл.
Туьсуьз мере гъичиш нисе воисде,
Тэхьное дуьл гъич нидануь зигъисде.
Нис воисде мере чуйшме ве гуьлгьош,
Нис воисде мере мэгІни эн гъушгьош.
Туьсуьз эхи мэгІниме сес нис доре,
Туьсуьз эхи рузгьош эйме шев бире.

НЕ ТЕРСИРЕ

Фурмуш нибу гъич эз ёрме
Э руз поиз рафдемгьо ме
Гьеле гІэил ме гъисдики,
Э эшгъ вози дебиреки,
Э богъ экин эн бебейме,
Гуйге, эри онгур чире.
Одомигьо омбар бируьт,
Онгургьоре чиренбуьруьт.
Бибеш унжо э гІэрешу
Кор сохденбу хъэрекетлуь.
Э гьендэгъ богъ кулелугъ бу,
Бэгъэлуьгьо унжо вебу,

Кип-кову бу мейвогьошу.
Мереш хурде воисденбу.
Хьэрекетуым эри чире,
Десгьо эдет биз-биз бире.
Телуьгьой эн бэгъэлуьи
Эй мейвогьо гъэреули,
Гуйге угьо гъэлхэндчинуьт,
Мейво чире нис гъишденуьт.
Мерафдуьтгеш э энгуьшдгьо
Тиже бузгьой эн телуьгьо,
Гьегенедеш ме мичируьм,
Мейворе мифубердуьм.
Ширин бируьт—лап мезелуь,
Чиренбируьм деш хьэвеслуь.
Эз увэхди ме сер гирде,
Гье эдеме гъовхо берде,
Нетерсире эз телуьгьо,
Бисдоруьтгеш лап тижлуьгьо,
Бу гуфдире ширин рузгьо,
Рузгьой гьемме одомигьо.

СУЪМБУЪЛГЬО

Омориге э ён зими,
Пушой уре дурундеи,
Э унжиге туь мивини,
Гуйге дерьёгь эн суьрхини.
Зерде шаргьо жуьмуьсденуьт,
Лой-лум хурде гье гешденуьт,
Гурунд биретгьо суьмбуьлгьо,
Эз пурлуьи дон тэхуьлгьо,
Еновоют назушмендлуь,
Дуьле сохде угьо шорлуь.
Денишире туь э угьо,
Фурмуш мибу эз дуьл дердгьо,

Нике фикир дуьл мизендуь,
Эшгълуьире куьнд миёру.
Миёв э ёр чуьтам инжо
Бири тигъи гIов ворущгъо
Чуьтам гешдет тракторгъо,
Чем хокире чарундетгъо.
Чуьтам донгъо дегешдетге,
Эзир эн хок жиж доретге...
Гуйге гьер дугъ эн ворущи
Е суьмбуьле веровунди,
Элов чуьшме герми доре,
Дори уре ранг суьрхире.
Ворворигъош инжо бирет,
Суьмбуьлгъореш гъэд-гъуд сохдет.
Генеш хъэвес битмишии
Бири гъувот ешемиши.
Изму чуьшме тик поисде,
Гуйге эдей шори сохде,
Эз гIошири эни зими,
Эз нофугъой зиндегуни.
Шаргъой суьрхи эдет гешде,
Сэхьиб юре гузет сохде.
Дуьлмеш гъони хъэвеслуьни,
Асант ризгъо у зендени,
Белки у гъисд унегуьре,
Кошдегоруьм меш гуфдире,
Э ён зими вероморем,
Зими ве богъ омбар кошдем,
Эйме гъечи дануьсденуьм,
Зимисуьз гъич ме низигъуьм,
Зими нисди инсон гъеле
Гъич нидануь инсон бире,
Э и гIуьлом чуьш сохдге у,
Бэхд хуьшдере гъич ниофу.

ДЕНИШ

Э дуре рэхь пушой рафде,
Дер хунере туь вокурде,
Е ченд пое норе бэгъдо,
Екем туь пой дениш песо.
Дениш туь тиж э сифетгьо
Ве э чумгьой одомигьо,
Дениш гьери чьутамуьтге,
Могьбули э сифет веге,
Енебуге хэндеруют,
Э рафдейтуь, белки шоруьт.
Рафдениге туь э дури,
Эз гьэд десдей эн хьовири,
Жейле бире туь эз дусдгьо,
Эзу жиге, э коминжо
Палаше г'ов туь гьенжирей,
Шоре мэг'ни шиновусдей,
Е дэгъдэгъэ песо дениш,
Чумгьошуре туь хуб виниш,
Э ёр туь ги у чигьрете,
Э у туьтем винирере.
Эз г'эзизе шегьер хуьшде
Э коминжош туь рафдиге,
Те э поезд туь венуьшде,
Э самолёт те варафде,
Дениш гене туь песово,
Чуме дени туь э гьерло.
Эй винире чуь гьишдейге
Эз туь бэгъдо э унжиге.
Лап э догъгьош варафдиге,
Э буьлуьндиш расириге,
Дениш песо эй винире,
Гирошдигьо г'уьмуьртуьре,
Дениш ёгъин э номустуь,
Чуьтам уре дошдейге туь,

Песо эри вогошде нэгI,
Коргьойтуьре эй сохде жэгIм,
Боворинлуь эри бире
Туь унжиге гьишдей гуфре,
Э дер хуне гIэзизгьоре,
Э туь гузет гьисдуьтгьоре,
Лап куьнд гьисдгьо дусдгьойтуьре,
Хуби туьре хоюгьоре,
Гьишдей унжо туь хорире—
Хори бебе, дедей туьре,
Э ёр ту ги гьеммишелуь,
Эри бире боворинлуь,
Чуьтам уре туь хосдейге,
Чуьжире нум туь гьишдейге.

ШАРГЬО

Шаргьо, шаргьой эн дерьёгьи
Оморенуьт песой еки,
Тегьер сипре гIэсбгьо гуйге,
Хьюьршлуь бирет э вэхд гешде.
Э лов дерьёгь поисдеки,
Э пойгьойме расиреки,
Хомуш бире лов биренуьт,
Э сипре кеф чаруьсденуьт.
Э лой дерьёгь денишире,
Эдем очугь ме винире,
Чуьтам е шар зендениге
Тозе шаре вэхизунде.
Зиндегуниш у тегьери,
Э дуьл еки, элов дери,
Вэхишденге нишонбирму,
Уре гьувот екге мидуь,
Гьечуь эшгэ э дуьл зенде,
Зиндегуни пушо рафде,

Э лов дерьёгь омбар бирем,
Шаргьореш ме омбар дирем,
Угьо нишон эшгълуьинуьт,
Мугъумгьоре гье зенденуьт.

МОЛ МИРОСИ

Э ёрмени чуьтам бебе
Энгуьшдгьоре зеренбуге
Э сер шуьлхьон, мугъум зере,
Песде мэгІни хунденбуге.
Михунд мэгІни у заруьнжи,
Оммо чумгьо бу товушлуь,
Чуьтам э вэхд эн васали
Чуьмей тегьенг бире пурлуь.
Мигуиге, мэгІни эну
Эзу жиге, э дур гьисдгьо,
Шоре хэбер овурденбу,
Веров гуфре дуьл эн дусдгьо.
Михунд мэгІни эй шинохгьо,
Эй хэгьергьо ве бироргьо,
Эри чуькле гІэиллегьо,
Суьфде пойле миноруьтгьо.
Лошинлуье сес мэгІнию
Овурденбу товуш гуйге
Эй четине жовонию,
Гофгьой энущ биренбуге.
Эз зуревоз согъ нисд бебе
Энжэгъ сирот э дивор ве,
Оммо сес ю мигуиге,
Тегьер зинде, э гушме де.
Сес эн мугъум нис поисде,
Гуйге мере хэбер сохде.
Дусдгьой эну нисдуьт зинде,
Рафдет угьош, гьемме муьрде.

Оммо эз угъо кимигъо
Мол мироси эри кукгъо
Гъишдет хуне ве мошингъо,
Гъишдет пулгъо ве девлетгъо.
Энжэгъ эйме мол мироси
У мэгІнигъой бебе мунди,
Э товуней эй хилоси
Чуьтам угъо гъовхо берди,
Чуьтам э сер эн дуьшмегъо
Десде бесде мирафдуьтге,
Чуьтам васал буьлдурчингъо
МэгІни муьгъбет михундуьтге.
Ме бэхили нис сохденуьи
Э у молгъой эн мироси,
Олхоинлуь ме хунденуьм,
Невомунде тозе мэгІни
Э товуней эн зимигъо,
Буле тэхуьл доренуьтгъо,
Э товуней эн чешмегъо,
Дуьле серин сохденуьтгъо,
Э товуней гъовхо берде
Э гъэршуй шефде дуьлгъо.
Унегуьре дуьлме зенде
Зинделуье тозе ризгъо,
Шори дуьле гъэдер нисди,
Чуьнки, эхи лап гІошири,
Коминире эйме гъишди
Бебе, чуьн мол эн мироси.

ДУЬЛ

ГІэсб туь гъуьргъэш лап бисдоге,
Э кул энущ венуьшдиге,
Логъум юре сэхд гирдиге,
Э е жиге поисдиге,

Чуь хэйри эз гІэсб эритуь?
Рэхьэ нисе рафдеге туь,
Оммо эй гІэсб гурунд бире,
Ниветову омбар туьре,
Э ежиге поисдеи
Э гьуьргьэ гІэсб гуьнжо нисди.
Мивенгенуь эз кул хуьшде,
Селт э хори туьре шенде.
Ужиреи дуьл одомиш,
Бирени у лап дорихмиш,
Кейки корсуьз нуьшденимге,
Дуьлиш хэйрсуьз кор сохденге.
Эз хэвлети уш мемуну,
Белки кориш де нисоху.
Хуте биреним паруьсде
Эз кулокгьо ве паранде,
Оммо дуьли лап вожиблуть
Эри хуте бирей иму,
Шевиш рузиш э сине де,
Кор сохдени непоисде,
Нум инсоне эй гердунде,
Гереки эз дуьли гешде,
Эз дуьли гьер коре сохде,
Эз дуьли гьер рэхьэ рафде.

ПАЛУТДОР

Э гьирогъ дигъ гьэдимие палутдор
Поисди тик, муьхькемлуьни, чуьн дохьор.
Ешемишлуь варафди у зеверо,
Чендгьэдер сар эзу гьисдуьт хунегьо,
Луьгегьой ю шивгьо дорет э гьерло,
Вараюндет уре велггьо савз гьисдгьо.
Мигуиге тегьер дестек поисди,
Э гІәредугъ эн булутгьо нен хори,

Кей бирени гъизгъинлуь вэхд гъоми,
Э зир энү согъ руз бире серини,
Шохъонгумгъо вогошденге ме эз кор,
Хъэз оmore нуьшуьм эзир эни дор.
Шогъворигъо э сифетме расире,
Шиниренуьм гушгушигъой велгъоре.
Э луьгегъо гъушгъо омбар нуьшденуьт,
Мугъумлуье мэгИнигъоре хунденуьт,
И овхъолет эн ижире хушхъоли
Э гъэд дуьлме тозе фикир зендени.
Эз ме пушо инжо нуьшдет бебегъо,
Инжо сохдет угъо омбар думитгъо.
Эдем дирe и дор эхи муьхъкеми,
Бегъер нисдгеш, эз доргъойге гужлуьни,
Гъечи муьхъкем и дор гъелбет нибисдо,
Нивегирдге гъувот юре эз рагъо,
Чуьтам рагъо гъувот доре и доре,
Гъечуь дошдет бебегъоймуш Ватане.
Воисдени мереш бошум е рагле,
Е чуькле раг эн гІэзизе Ватанме,
Э куьллуье овгъотигъой улкейме
Гъэриш бошу екем семе жофойме.

СУЬФДЕИ РУЗ

Вэхд довгІо бу—гурунде вэхд,
Миоморуьт сес тупгъо сэхд,
Пенжерегъо сэхд биренбу,
Шевгъо тоувш нис сухденбу.
Иму гъеле гІэил бирим,
Гуйге келе зу бисдорим.
Ве е гиле оmoreнге
Э школе эри хунде,
Учитель сэхд фикирлуь бу,
Дердимендлуь гоф сохденбу:

«Э богъ биё бурайм изму,
Герекини кумекиму...»
Э богъ онгури оморим,
Книггьоре гъирогъ норим.
Гьеркимуре гъупи доре,
Гуфди е мерд, могъбул бире:
«Ологьоре гъупи зенит,
Тегьенггьоре хилос сохит...»
Вадабурра эз ологьо,
Веди небу гъич тегьенггьо,
Велггьой оло бируът бизлуъ,
Тегьер шимшил бируът тижлуъ.
Сер гирденим эй венжире
Савзеранге дуьшменгьоре.
Герми офдо гъизгъинлуьни,
Непоисде, бире тигъи
Эрэгъ сифет гІэиллегьо,
Гуйге, чуьн хун эн солдатгьо.
Венжиреним непоисде,
Гьер тегьенге хилос сохде,
Э десгьойму ве гъэбергьо,
Гуйге бирейм яралуьгьо.
Эдей сухде гъугъ сергьойму
Тэхъле туз ве э ловгьойму,
Генеш эдей венжиреним,
Рэхъм неберде венгесденим.
Леш ологьо дегешденуът,
Гуйге угьо дуьмонгьоют.
Эз ёр фурмуш нисе бире
Суьфдеи руз гъовхоиме
Ве сифетгьой эн гІэилгьо,
Бируътгьо чуьн гъовхобергьо.
У руз е богъ азад бисдо,
Ологьо сухд эзир офдо,
Угьо эдет хуьшг биренуът,
Дие хэтолуъ небируът.

Вэхд довгlo бу—гурунде вэхд,
Миоморуът сес тупгьо сэхд,
Пенжерегьо сэхд биренбу,
Шевгьо товуш нис сухденбу,
Мердгьо э довгlo рафденбу.
Гъовхой иму э богъгьо бу,
Мивенжирим ологъоре,
Онгурбогъэ темиз сохде,
Рази бире эз кор хуьшде.
Оморенге вэхд поизи,
Сохденбирим келе шори,
Э тегъенггьо чуьн кегъробо,
Дуллу бирет рач хушегьо.
Песде бисдо руз васали,
Омо шоре руз Бесгъуни.
Э рэхъ жофо гъечуь рафдем,
Оммо песде варасирем,
Зиндегуниш тегъер богъи,
Э у оло гъеле дери,
Комигъоре герек бире
Гъелемиш эй селт венжире,
Унегуьре невомунде,
Меш эдеме гъовхо берде.
Бигъил эри жофокешгьо
Шевгъ дуь мугъум эн мэгIнигьо
Чуьтам онгур чуьн кегъробо,
Шевгъ дореге э тегъенггьо.

МУЬГIУЬЖУЬЗЕ ХОВ ДИРЕМ

Шев эз ниге гиросденге,
Зенг сэгIэте шиниренге,
Книге ме сэхд сохденуьм,
Э сер диван дегешденуьм.
Гъетте чумгьо э хов рафде,
МуьгIуьжуьзе хов дируьм ме.

Дер хунере гьич некуфде,
Уре евошлей вокурде,
Е зен э хуне диromo,
Э ён бонилейме омо,
Гоф несохде, но куърсире,
Нуьшд, тиж э ме денишире.
Ме тигъэтлуь денишируьм,
Дедей мере ме шинохдум,
Парталгъой ю сиегъини,
Гоф нис сохде фикирлуьни.
Мугум: «Дедей, чуь гъуллугъи?
Оморей туь нимешеви,
Ненге туьре хэёл гъисди,
Чуьн э вэхдгъой эн гІэили,
Эз гъулме туь эри гирде,
Э хуней эн холу берде?
Енебуге воисдени
Э кор бурайм гьердуьеки,
Тегьер энубеде салгъо,
Беде рузгъой келе довгІо,
Э богъ колхоз жофо кешим,
Эй бесгъуни кумек бошим?
Енебуге е дерд туьни,
Гъечи могъбул туь эйчуьни?»
Дедей мугу, ох кешире:
«Де гІэил нисд туь, хэлефме,
Эз гъултуь ме эри гирде,
Энжэгъ ме дуьлпесоюм,
Эйме жиге нис офденуьм,
Бэхшлемиш сох, туь э ме,
Оморем эй хэбер сохде...»
Меш дуьлпесо сэхд биренуьм,
Гоф энуре зу буррануьм:
«Эйчуь эхи, чуьни гъечи,
Геймиши туь э сиегъи?
Ненге эй меш вэхд омори,

Туьре эйме ки фуьрсори?»
«НэгI, хэлефме, эйтуь зунн,
Туьре гьеле кор омбари.
Оммо эйчуь туь дегешдей?
Олхоинлуь туь хисирей?
Белки фурмуш туь сохдейге,
Ченд гIэззигьо эжеютге?»
«НэгI, жон дедей фурмуш эйчуь?
Угьо беге фурмуш мибу?
Угьо э рэхь немуьрдеи
Рафдет эри гьеммишеи,
Улкеймуре угьо дошдет,
Дуьшменгьоре бесгьун дорет,
Ригаз доре офтой ишу
Эй согь гIуьлом эз гьугь асму,
Эз савзегьой эн васали
Буй энугьо оморени,
Сиегь партал эй вокурде
Эй энугьо нис гуьнжуьсде...»
«Ой, хэлефме, ме чуь гуюм?
Чуьтам могьбул ме небошум?
Эхи зиндеют гIэруьсгьо—
Одохлугьой энукьго,
Чуьтам эхи негирисуьм,
Тэхьле гIэрсгьо нерихунум?
Кейки эдем ме шинире
Сесгьой энуневегьоре,
Хьэсуьл неоморетгьоре?»
Гуйге диворгьо жуьмуьсдуьт,
Угьош эдет гирисденуьт,
Э гьэд хьэёт вегьо доргьош,
Жуьмуьсденуьт евош-евош,
Тигьи сохде гIэрсгьо угьош.
Инжо дуьлме тоб недоре,
Чумгьо тигьи сохд гIэрсгьоре,
Дугьгьой гIэрсгьой эн деден

Расирени э пушони...
Дедей гене евош бире,
Зиёд сохде гоф хуьшдере:
«Эзини вэхд туь, хэлефме,
Чуьтам дануьсди хисире,
Кейки гене буй эн довго
Оморени эз дуригьо,
Гіэжеллуье самолётгьо
Черх зеренуьт э гьугъ гьово,
Кейки бузгьой эн ракетгьо,
Тегьер лэгІэй женевергьо,
Э тарафтуь чаруьсдеют,
Эй уч бире хьозурлуьнуьт?
Хэбер бош туь гьери, кукме,
Вадара туь зу э куче,
Хэбер сох туь согъ шегьере,
Хэбер сох туь согъ гІуьломе,
Олхоинлуь небу нуьшуьт,
Олхоинлуь небу хисуьт,
Олхоинлуь небу хуруьт,
Олхоинлуь неденишуьт,
Гируьт пушой вэхьшигьоре,
Бесдуьт жилов энугьоре.
Муьрдегьош динж э гьэд гьовре
Нидануь гьич ивэхд бире...»
«Дедей, весси, туь хомуш бош,
Гьич дуьлпесо негьогъ мебош,
Олхоинлуь негьогъ нисдим,
Сэхд э хуьшде бовориним,
Гьувотини имид иму,
Тозе сохде гІуьломе у,
Э согъ хори эдей гешде,
Тозеигьо эй овурде...»
Ивэхд, дусдгьо, муьгІуьжуьзе
Ме дирируьм э чумгьойме,
Гьэриш бисдоруьт ченд ранггьо,

Сие булши де небисдо,
Булши деде гъирмизи бу,
Тегьер чуьшме шевгъ доренбу,
Тегьер чуьшмей эн сегъери,
Тозе рузе овурдеки.
Дируьм дедей олхоини,
Веди бу у имидлуьни...
Туьтем хэбер ме бисдоруьм,
Де хисире недануьсдуьм,
Сегьер гъеле куьнд небугеш,
Гъэриш утогъ торик бугеш,
Э дуьл мугум: «Кей мибошу
Ужире руз, гъемме бошу
Олхоинлуь бу эз овлодгьо,
Эз биёвгьо одомигьо?»

Э ЕР ОМОРЕ

Хьэз оmore руз зимисду
Мере гешде э сер верфгьо,
Зенг сохденге, тегьер зонгу,
Чэх бире верф эзир пойгьо,
Чуьнки, эхи э дуьлме у
Зенде шоре фикиргъоре,
Биренуьм ме диеш шорлуь,
Диренуьмге офтоире,
Товуш доре эз гъугъ асму,
Фуьрсорени ригазгъоре.
Герми угьо нис дорегеш,
Раче эвир гуьнжо бире,
Бееигьо биренигеш,
Одомире хьэз оmore.
Эз луьгегьой доргьой боггьо
Сипре гъовгьо дуьлу бири,
Угьо дошде эз беегьо

Чуьмегьоре те васали,
Гуйге велггьой энү доргьо
Э пенжере варафдетге,
Гуйге бее эзу велггьо
Шекуьлгьоре кешириге.
Хиниклуье кулок гьисдгеш,
Темизе буй вероморе,
Сифет мере сухунденгеш,
Гъэриш дуьлме гермлуь бире.
Иловлейме сип-сипини,
Э сер хори луьхьуьф дери,
Сипре луьхьуьф эн верфини,
Дошдегори у эй хори
Эз бееи ве кулокгьо
Хок эн хори нерм эй мунде,
Те оморе герме рузгьо,
Тозе савзе веровунде.
Дуллу бирет эз зир эн бун
Ченд шушлегьой эн жилиди,
Дуьлме бисдо екем гурунд,
Омо э ёр вэхд гІэили.
Лезет энү жилидлегьо
Э ловгьойме гьелемиш ве,
Оммо нигьишдуьт дедейгьо
ГІэилгьоре жилид хурде.
Эдем дире эвр дошдени
Вэхд зимисду хоримуре
Эз кулокгьо ве бееи,
Чуьтам дедей балай юре.
Унегуьре серебой ме
Э сер верфгьо э гешдеки,
Чигьрет деде ёр оморе,
Биренигеш лап хиники.

ШОХЬОНГУМИ

Шохьонгуми, шев эдее куьнд бире,
Соеигьо, мигуиге нисд бирет,
Екем бэгъдо медиров менг шевине,
Астарагьош э гъугъ асму медировт.
Оммо гъеле эдем дире чумгьоре,
Комигьоки вохурденуьт э чумме.
Шинохденуьм ме угьоре гьеммере,
Чуьнки шегьер иму нисди лап келе,
Шинохденуьт инжо гьемме екире.
Вохурденге «руз эхэйрбу» дореним,
Чумгьой иму дуь-екире винире,
Кими вэгІдо дес екиреш гирденим.
Шохьонгуми тэхьно эдем гешденуьм,
Дуьлме ивэхд екем гурунд бирени.
Сифетгьоре, чендигьоре диренуьм
Чумгьой ишу жуьр-бежуьре ведини,
Сипре муйгьо, огьиле мерд сер жумунд,
Тегьер эн гуьрг, э сифетме дениши,
Мигуиге, у хун мере мирихунд,
Мибисдоге ихдиёр ю, мишиши
Бугъоз мере, песде мере селт михурд.
Песде хьовир эн гІэили вохурде,
Дес мере гирд, хьол-руз мере пуьрсире,
Дендуй суьрхи хуьшдере у бирмунде,
Сохдени у хэндей юре суьпуьле.
Е мердиге денишире э лойме,
Тегьер чогъол сере гъуз гирд,
Киниге у нешинохдум уре ме,
Веди немунд э куьнж куче дарафде.
Шохьонгуми, гьемме эдет гешденуьт,
Жуьр-бежуьре гьисди сифет энугьо.
Екигьошу хэндеруют, шорлуьнуьт,
Руьхшендие хэнде сохде кимигьо,
Ки дануьсде чуьре э дуьл гирденуьт.

Э негьогъи дуълме мөгъбул нисд бире,
Лап четини дуъл инсоне дануъсде,
Генеш дуълме эдей зенде шорире
Ве сохдени боворинлуъ имиде,
Дануъсденуъм гъисд гуфдире омбарте
Темизедуъл бирегоре инсонгьо,
Угьо кумек бире эри нисд сохде
Ки гирдеге шефдигьоре э дуългьо.

ЭЗ КОР ВОГОШДЕНГЕ

Кейки сегьер сер гирдени
Эй вешенде гІэлем юре,
Шаргьой дерьёгъ кей хундени
Раче мэгІни сегьерире,
Меш, одоми, э сегьери
Сер гирденуъм эй рэхъ рафде,
Миденишум ме э хори
Ве э асму сер тик гирде.
Кей шохьонгум оморени,
Руз деберде гІэлем юре,
Э песой догъ эй вэхд шеви,
Дегирдени соей шеве
Э сер богъгьой эн онгури.
Ўвэхди эз кор вогошде
Ме не хьэрмэхьгьой эн кори
Э рэхъ э сер эн туз гьишде
Сое эз мэхьсгьой солдати.
Гогъ лопатке, гогъ гъупире
Э душме ме веноренуъм,
Эз сохде кор эрклуъ бире,
Э хуне ме вогошденуъм.
Вомунденуъм бире гурунд,
Чуьн расире мейвой дори,
Эшгьлуьире зендени дуъл

Эз ширини эн жофои.
Чуь ширини эзини вэхд,
Гуйге дуьлиш азадлуьни,
Де нибошу ижире бэхд,
Кей эз кортуь туь разини.
Э сифетме эрэгъ неве,
Чумгьош хип-хуьшг очугълуьни,
Те сурои сохдем коре,
Эвириш лап лезетлуьни,
Сине рэхъэт вокошире
Нефес юре имэхъэли,
Десгьо-гъулгьош парлуь бире,
Угьош, гуйге, хушхьоллуьни.
Эдем дире меш инсонуьм
Э гIэзизе хори иму,
Жофоймере меш доренуьм
Эй параменд бирей энугь.
Увэхд номус вес сохдени
Тойлуь эри гофе сохде,
Увэхд бире ихдиёри
Э теслихи бэхш вегирде.
Оммо бири эхи гьечуш,
Э гъэд эн богъ кор сохдеки,
Омори лап сэхде ворущ,
Коре гьишде межбур сохди.
Хэсде малад вогосире
Кей негьишде пой жумунде,
Умэхъэли гьишде коре
Вогошдем ме зу э хуне.
Гуйге, эз кор невирихдем,
Тэхсирме нисд вогошдеи,
Бирази ме гене бирем,
Коре бегьем несохдеи,
У шев мере хов неомори,
Хьэлов, гуйге, телуьи бу,
Утогъ дурей папрус пури,

Гузетуым кей сегьер мибу.
Э эвреиш хов диренуым,
Мозоллуе ме мэхъэле,
Кей вомунде вогошденуым
Бегьем сохде кор рузире.

ИНСОН

Хьэсуыл омореи туь инсон
Э гIэзизе хори хуьшде,
Нибу эй туь хуш гыич деврон
Хьуьрмете туь негирдиге.
Эгенер туь инсониге,
Эн гIэзизе хоримуре
Биё гири туь хьуьрмете,
Гуи эзу согъбошире.
Десгьой туьре ме, одоми
Гьербой гIуьзетлуь сохденуым,
Эй энугьо хунде мэгIни,
Тозе ризгьо гуьнжунденуым.
Э коминжош ме биремге,
Жофошуре гьербой дирем,
Хьохмой инсоне диренге,
ТэгIриф уре гьер вэхд дорем.
Оммо эгъуьл эн инсонгьо
Гьербой ежуьр нисе бире,
Верзирени гьисдге хьохмо,
Овурдени гIуьзетире.
ТэгIрифлуьни у одоми,
Коми хосде хори юре,
Венорени хьэрекети
Эри дошде хок энуре.
Ки инсони бирмундени,
Ки гъэйгъусуьз нис мундеге,
Кейки шефди винирени,

Очугъ гъовхо бердениге
Э гъэршуй ужирегъо,
Хуърд сохугъо нум инсоне,
Ки хорире недоругъо,
Ки нис гирде хъуърмет уре.

ШИВГЪОЙ ТЕГЪЕНГ

Гъеле тегъенг гуъл недори,
Тегъер хунче сип-савз бири,
Луьгегъою лов э гъер ло,
Вараюнди уре зурбо.
Эз зир велггъой эн луьгегъо
Вероморет чуькле шивгъо,
Бурме бесде пичиретгъо,
Тегъер биггъо, э сер ловгъо.
Тегъенг, гуйге, тегъер эн мерд,
Бурмиш сохди биггъоре сэхд.
Э иловлей тегъенг гешдуьм,
Гъер тарафе хуб фегъм сохдум,
Эхи дусдгъо, меш богъдорум,
У коре хуб дануьсденуьм,
Эге тегъенг шивлуь гъисдге,
Шиве бурмиш у сохдиге,
Тегъер номуслуье биггълуь,
Бегъер эн у омбар мибу.
Шивгъо негъогъ у недори,
Угъо уре герекини,
Шивгъо кумек эй ю бошут,
Хушегъой ю неофдонуьт.

ДАНУЬСДЕ БОШ

Ини гене поиз омо,
Гъовош бегъем немуьш бисдо,

ГІовгьой воруш, не поисде,
Гье эдете тигьи бире.
Ранг суьрхи нисд дие доргьо,
Хэзон бирет бегьем велггьо,
Нис хунденуьт парандегьо,
Угьош рафдет э дуригьо.
Энжэгъ кулок сес сохдени,
Мигуиге виз зерени.
Оммо, дусд ме, сессуьз бире,
Нуьшдей э ён эн пенжере,
Эдей духде чуьнигере,
Э лой буру гІэре-гІэре,
Гьошгьо дуллу денишире,
Мере, гуйге, нисе дире.
Гьечи могьбул туь нуьшдейки,
Гуйге, эз ме сэхд гьэгьрини,
Негуфдире ме «согьбоши»,
Гуйге рафдем э лап дури,
Ве нисдуьм гьич э ён туь ме,
Ве туь нисди куьгьне дусдме.
Мэхьтел мунденуьм ме эхи:
Эйчуь гьечи туь дегиши?
Чуь тэхсири э ме вери?
Ненге энжэгъ шор бирени
Туь гьеминон оморенки?
Ве ме нисдуьм гьич гереки?
Зигьисдей туь э эвревоз?
Шинох нисди э меревоз?
Дануьсде бош поиз бэгьдо
Оморени бееигьо,
Бисдогеш лап хиникигьо,
Дусд биё бу одомигьо,
Иму дусдгьо бисдоримге,
Борж миберим туфонгьоре,
Те васали куьнд оmore,
Герми чуьшме вероморе.

НЕТЕРСУНУ

Сер шев гьисди э васали,
Поисдем э савзеген,
Эзир эн дор эн чинори
Имид эхи доребири,
Тор биреки оморени.
Вомундум ме эз гузети,
Гьегенеш туь неомори.
Э гьугъ асму э зеверме
Астарагъо рач шевгъ доре,
Гуйге угъо дугъгъой гІэрси—
— ГІэрсгъой чумгъой эн инсони.
Воисд мере умэхъэли
Биренгъине жесдуь зури,
Песде ворущ тигъи бошу,
Гъэгър эн дуьлмеш екем нуьшуь,
Эй туьш вогъне у мибисдо
Эй гъишдеи мере тэхъно.
Оммо гене туь оморн,
Тэхсирлуь денишири,
Лове э хэнде веберде,
Э дуьлме герми венгесде.
Песде сипре булши вери,
Шори-шори пое нори,
Э утогъме диромори,
Эй мунде вэхд эн гІуьмуьри.
Кей у доре ме диренуьм
Э лой асму чаруьсденуьм,
Дуьлпесолуь фегъм сохденуьм
Ве э дуьлме гуфдиренуьм:
«Бигъил ворущ, дурфу небу,
Биренгъине сэхд нежесдуь,
Сес кулокгъош евош бугу,
Токи туьре нетерсуну».

Э ЧУМГЬОЙ НЕВЕГЬОЙМЕ

Хэвлете вэхд биренге,
Мивадарам эри гешде,
Мирам э богъ форигъэти,
Унжо гьисди куьгъне куьрси,
Кидан эй ю ченд салгъои?
Кидан ки кей уре нори?
Гуйге эдем меш пир бире,
Диренуьмге иловлере.
Куьгъне шинох гирошденге,
«Руз эхэйрбу» доре мере,
Жовоне зен гирошдеки,
Лове хэнде вебердени.
Хэндей лов ю эйме небу,
Кидан эй ки хэндуюсдебу.
Эй жовоне денилегъо,
Гуйге, гьич нисд чуьнменигъо.
У кор, гьелбет, могъбули нисд,
Себеб энү вэхд гуьмуьр гьисд.
Биренигеш гурунд дуьлме,
Эдем дире жовонире,
Эдей гешде вэхд жовони,
Гуйге, мере недиреки.
Ме пешмуни нис кешире
Ве нидануьм гьич гуфдире,
Тегьер суруй эн ковтергъо,
Зу пар зерет рафде рузгъо
Шори эймеш гьисди гьеле
Э гешдеки э и богъче,
Ве хьозуруьт гІэрсгъой шори
Эз чумгъо эй бире тигъи,
Чуьтам эз чумгъой гІэилле
Угъо кимвэхд тигъи бире,
Ве ини эдей оморе
Лап жовоне вэхд экиме,

У эдее рач шевгъ доре
Э чумгъой эн невегъойме.

МЕНГ НЕ ЧУЪШМЕ

(Легендай хэлгъи тати)

Белки и кор гъич небири,
Гье белкине биреш-бири,
Шинрем уре эз келегъо,
Дананмендгъой хэлгъи бугъо,
Белки ишмуш шинирейтге
Ве фурмуш зу сохдейтге.
Лап зу, э у куыгъне девргъо,
Кейки бируът ковре вэхдгъо,
Кей мибисдо муыгъуыжувзгъо,
Менг ве чуъшме дуъ хэгьергъо,
Дудунегъо бируът угъо,
Гьердуышу рач чуън гуызелгъо.
Духдергъо зу вероморуът,
Инчебеллуъ биребируът,
Дуъ-екире хосденбируът,
Эри еки дусдгъо бируът.
Оммо е руз гъечи бисдо,
Угъо бисдоруът дуъшмегъо.
Чуъшме увэхд хосдехунд бу,
Одохлуре сэхд хосденбу.
Одохлуй ю э хуне де,
Ю эдее хэми сохде,
Э лой гузги денишире,
Вини унжо хэгьер юре,
Бовор несохд жумунд сере,
Менг одохлуй эн чуъшмере
Сэхд шинлуъ гъэл гирдебу
Э уревоз синесов бу.

Гене тижлуь миденишуь,
Э чумгьой ю у мивинуь,
Куке эдей гье моч сохде,
Эй э хуьшде вогосунде.
Чуьшме вэхишд зури-зури,
Десгьой эню бу хэми,
Э сифет менг хэми совусд,
Песде зури у видовусд.
Гирошде у эз булутгьо,
Парзе варафд зу э гьово,
Гъэгьр эн дуьл ю бире гужлуь
Товуши до диеш эшгьлуь.
Эз увэхди непоисде
Чуьшме эдей унжо гешде
Герми юре эй инсонгьо
Фуьрсорени э гьерлогьо.
Менгиш варафд зу э асму,
Воисдени э у расуь,
Ведешенуь гъэгьр дуьл юре,
Тор сохдеи рачи юре.
Уш гье эдей видовусде,
Непоисде рэхьэ рафде
Кими вэхд уре глэйб оmore,
Бирени у лап чуьклеле.
Кими вэхдиге лап торлуьни,
Эз номус у селт пэхьнини.

ПОЙСУЪЗЕ СЭГІЭТЧИ

(Баллада)

Е дес сэгІэт эн гьулиме
Хэреб бире поисдебу,
Ченд бо уре жумундум ме,
Ухгьо нисе жуьмуьсденбу.

Небу мере де чорейге,
Экин усдо ме рафденуым.
Ченд будкегьо жерге-жерге
Э унжиге ме дирируым.
Еки будкей чекмечини,
Эн доллокчи екигеи,
Униге эн сэгІэтчини,
Е пенжере э у дери.
Вокурде бу пенжереле
Денишируым сер гъуз гирде,
Дируым унжо ме усдоре
Э сер куърси дуъруьсд нуьшде,
Мерд жонлуь бу, фирегьедуш,
Муйгьой сер ю сип-сипини,
Обурлуь бу сифет энуш,
Э е чум ю булул вери.
«Руз эхэйрбу»,—дорум мерде,
Дорум э ю сэгІэт мере,
Мугум: «У кор нисе сохде,
Белки офди чорей юре».
Мерд сэгІэте э дес вегирд,
Э ён гуш ю жумунд аста,
Карасдире э кор овурд,
Гъоб сэгІэте зу векенде.
Гъуигъ, дерзе ве келбети
Жигъригъгьоре мивекендуьт,
Дананменди, усдоеи,
Десгьой эн мерд заргеринуьт.
Зу лов сохде у сэгІэте,
Жейле норе гьер бэхш юре,
Тигъэтлуь темиз сохде,
Песде сер гирд руьгъэ зере.
Песде вечи жигъригъгьоре,
СэгІэте гуьрд сохд у гене,
Э кор овурд ухлегьоре,
Вэхдеш но э сэгІэтме,

Э сэгIэт ю денишире.
Боворинлуь гуфди эз ме,
СэгIэте у э ме доре:
«Дузе коре сэхдейт ишму,
Экин усдо оморей,
СэгIэт эз кор ние пою,
У пеймуней вэхд имуни,
У бирмунде гешдей вэхде,
Нис овурде у гIуьзете,
Оммо э ёр у овурде
Гьер одоми эй дануьсде,
Э товун ю сохде коргьо
Вэхд гIуьмуьре эй винире,
Чуь сохдиге эй овлодгьо,
Нум ю эри нисд небире...»
Пуьрсируьм ме гIимет коре.
Гьэгь энуре бегьем дорум,
Э сифет ю денишире,
«Согъбоширеш», ме гуфдируьм.
«Бэхшлемиш сох,—мугу эз ме,
— Келбетиме чемуьсд офдо,
Уре э ме ди туь, дусд ме».
Дуьлме инжо эрклуь бисдо,
Мугум э дуьл: «Эйчуь эхи
Ме гIуьллугъчи биё бошум,
Гьэгь эн коре ме доренки,
Келбетиреш эйчуь ме дуьм?
У ю эйчуь нис вегирде?
Талаб эйчуь сохде эз ме?»
«Веровун туь метлеб мерде,
— Гуфди генеш эз ме дуьлме,
— У кор нисди е гурунди.
Келеитуь чуькле нибу,
Келбетире э усдо ди,
Белки уре муьгьлет небу...»
Дер будкере ме вокурдум,

Жендекме сэхд туьтем лерзи,
О, дусдгьо, ме чуь дирируьм?!
Нуьшди гъундогъ э сер куьрси,
Чуьн симовор, десгьо вери,
Э куьрси у вогосири,
Жонлуье мерд, пой невери.
Инжо мере номус омо
Эй сохдемгьо ме фикиргьо,
Гъип-гъирмизи сифет бисдо,
Лой-лум хурдуьт эн ме чумгьо.
Денишируьм э лой энугъ,
Э синей ю ве лентлегъо,
У шогъоди игиди бу,
Бирмундигъо у э довгъо.
Довгъо берди пойгъой юре,
Гъеммишелуьг шуькест сохде,
Генеш офди фенд жофоре
Нишоне эз ю эй гъише,
Пойсуьз гъисдиш у гъегене
Э вэхди гуьре эдей гешде,
Э кор доре эшгъ эн дуьле,
Эз эл песо нисе мунде,
Гъуьз бисдорум, ме вегирде,
Дорум э у келбетире,
Расди дес энуре гирде,
Гуфдируьм согъбошире.
Эдем рафде ме фикирлуь,
Гофгъой усдо де э дуьлме,
Генеш дуьлме гъисди шорлуь,
Веровундем метлеб ме,
Доре э мерд карасдире,
Карасдисуьз бугъо усдо,
Мидануь бегем сохде коре,
Хэйр овурде эй инсонгьо.

АЗАДЕ ЖОФО

Гъувот хори ве эн чуьшме
Гъисд нофугъой зиндегуни,
Угъо доре эшгъ инсоне
Эри жофой эн гьер рузи.
Эз хиш, кутон десгъой ранжбер
Э зир жофой эн муърскеши
Мибисдоруьт гъэбер-гъэбер,
Генеш дебу э тонголи.
Омо васал, омо шори,
Нике васал зиндегуни,
Ранжбер бисдо сэхьиб хори,
Эз жофой ю софо вини.
Э гъэд талай нике хори
Десде-десде тракторгъо,
Эри буле зиндегуни
Кеширенуьт жофо угъо.
Дие э дес неве гъэбер,
Гилмдан бири изму ранжбер,
Э трактор тегьер рэхьбер,
Эдей гешде э сер гъугъэр.
Жофой иму гъисд нофугъо
Эри гъуьмуьр одомигъо,
Эри ники ве шолуми
Ве биёвгъой инсонъети.

КЕЙ МУГУИ?

Эйчуь гурп-гурп сохде дуьлме,
Эз пушой эн пенжерейме,
Гирошденге кук эн догъи,
Сиечерде буьлдуьр богъи.

Руз э хэйрбу у дорени,
Сер гъуз гуьрде гирошдени.

Дануьсденуьм уш хосдени.
Де муьгьбет пэхьни эйчуьни?

Беге, у кук нисе дире?
Э пушой гьопу поисде,
Рэхь юре ме э гузетуьм,
Юре дире хэнделовум.

Беге нисдуьт де жовонгьо?
Уре хуно рацгьо-хубгьо?
Илчигьо ченд бо оморе,
Жугьобсуьз вогошдет рафде.

Дуьл жовони—дуьл духдери,
Энжэгь э у сэхд бенд бири,
Эри дуьл гьэдэгьэ сохде,
Данит, дусдгьо нисе бире.

Чумме э хов нисе рафде,
Шевиш рузиш гузет сохде,
Кей миёвге дусд э кинме,
Мугуюге у кук э ме:

«Ихдиёр ди илчи фуьрсуьм,
Туьре, духдер, эйме хоюм».
Меш мугуюм э дедейму,
Илчи тигьни нивогорду.

Э БЕБЕ УХШЕШ ЗЕРЕ

Э центральный кучей шегьер,
Омборе витринагьои.
Унжо суьретгьо жере-жер,
Э витрине вебирени.

Суротгьой игидгьой жофо,
Кор сохденуьтгьо нишонлуь.
Э корхонегьо, колхозгьо...
Эри гIуьзет Ватан иму.

Оммо гьисди е витрина,
Э иму бирмунденигьо
Элчэгьэ одомигьоре,
Э кор иму мешет гьисдгьо.

Гьул Нисонлере гуьрде,
Эз пушой эн у витрина
Е руз эденбу гирошде,
Мирьён, поисд сохд томоше.

Унжо вини у суроте,
Э комики е мерд вебу,
Бегьем хурде, пиён бире,
Э куьнж куче дегешдебу.

— Э де, деде, виниш ебо,—
Э дедешу Нисон гуфди,
— Кини э и сурот вегьо?
Э бебе ухдеш зерени?

—Ш-ш, ш-ш, ги лэгIэйтуйре, геде,
Дургунире небу гуи.
Гьечу бебе нисе бире,
Туй хэлефме эшифкеи.

— Бебе муно, бебе е руз,
Э ёр туй нисд, пиён бугьо?
Э ён гьопу э гьэд эн туз
Дегешде хисиребугьо.

Уре дире Шириклейму,
Омо раси зурри-зурри.

Ловгьойюре моч сохдебу,
Беге туь недиребири?

Мэхьтел биренуьм ме, дусдгьо,
Текей беде нишонере,
Мибурмуну э ферзендгьо,
Доре беде несигІэте
Е паре элчэгъэ мердгьо,
Рафденуьтгьо рэхь шефдире
Э сер хуьшде вегуьрдетгьо,
Биномуси, бигІорире.

ОЛОРЕ СОХИМ ЭЗ ЗИМИ ТЕРГ

Руз туь э хэйр бу, хундегор.
Бисдорум ме келе дуьлшор,
Э туь эри вохурдеи,
Очугъ ве дуз гоф сохдеи.

Шинохдени туь Нэхьуме,
Хьомболи сохденигьоре.
Эйчуь сохде у хьомболи?
Эри энуге де кор нисди?

Воисдени туьре дани?
Чуьтам Нэхьум хьомбол бири?
Хьовир шогьир, туь гуш вени
И гьозие ижиреи.

Нэхьум завхоз бу э колхоз,
Гьер руз дебу э кеф, э хьэз.
Гьич е рузиш нис бирембу,
Ичкусуьз эри энуге.

Эз гуш шенде кор хэлгъире,
Рафденбу рэхь эн шефдире.
Э тукугъо, ресторангъо
Варасденбу эн у рузгъо.

Колхозчигъош де тоб недо,
Вегуърд уре э гъирогъ но.
Э богъ у э кор нерафде,
Коригере сер гуърд гешде.

Эзунире ки мегируъ?
Э кор, эки хуьшде минуъ?
Гъэреулиш эз у нибу,
Пиёниске шев михисуъ.

ГІэмел ниёв юкчиш ки у,
Егъин дуьзди у мисоху,
Бедел хэржи эн куьф хуьшде,
Эри ичку ве закуске.

Гъечи Нэхъум кор неофде,
Офд у эри хуьшде расе,
Хьомболире у сер гуърде,
Э кул хуьшде шеле берде.

Дерд хьомболи гуърди туьре?
Бире пулгъой хьомболире,
Энжэгъ у э ичку доре,
Кифлет эдей эз дес рафде.

Гъечини кор, хьовир шогъир,
Гъони дие бири вэхд дир,
Нэхъум де одоми нибу,
Э дузе рэхь у нидебу.

У гоф нисди дуз, хундегор,
Э у гоф гъич нисди бовор.

Э дузе рэхь эри рафде,
Гьич вэхд дир нисе бире.

Э ки вери у тэхсири,
Нэхьум шефде рэхь рафдеи,
Беге нисдим тэхсиркор,
Ме не туьни, эй хундегор!

Колхозчигьош хьовиргьойму,
Эз тэхсири хилос нибу,
Глэйб э иму омбор вери,
Нэхьум э и руз мундеи.

Дуьзди, шефди, пиёнискеи...
Угьо гьисдуьт олой зими.
Бош хундегор, эй ме кумег,
Олоре сохим эз зими терг!

РИГАЗГЬОЙТУЬ

Глэзизе Ватанме, ригазгьойтуьнуьт,
Расиренуьтгьо э гьер куьнж хори,
Э инсонгьо угьо расунденуьт
Чуьниге метлеб гофгьой Ленини.
Угьо расирет э хори Куба,
Бердет дузире дуз те Ангола,
Вьетнамигьо гьувот вегирдет,
Э угьо гуьре селт хилос бирет
Эз зир муьрскеши ве глониети,
Бесгьун дорет э гьовхой азади,
Эри винире софой жофоре,
Эз хоришу пиш сохде ёдгьоре.
Иму глэзизе овлодгьойтуьним,
Ригазгьойтуьре гьувот дореним,

ГӀӀемтуьре тик диеш меберим,
Ворлуь, гӀуьзетлуь туьре мисохим,
Э гъӀлей дусди чарунде туьре,
Нигъилим дуьшме саташ бу гуфдире,
Э динже жофой кифлет бирори,
Винуьт овлодгъо мозол ве шори,
Эй гъемме хӀлгъгъо бире рӀхъбирму,
Гешдуьт ригазгъойтуь, бире вегирлуь.

Э АСМУЙ ВАТАН

Эйчуь гъечи ме фикирлуь биренуьм
Гъербой, кейки э самолёт нуьшденуьм,
Белки дуьлме лап дорихмиш бирени,
Эз хориме эри жейле бирен.
Жейлеисуьз гӀуьмуьр инсон нис бире,
Жейлеигъош герек бире инсоне.
Лётчик нуьшди э ён эн руль жобордлуь,
Кор сохдени дананмендлуь жуьргӀэтлуь.
Ини, веберд э гъугъ асму имуре,
Эз пенжере дири́м иму хорире.
Савзе мержгъо ве зимигъо ведини,
Зу рафдеи мӀгӀлуьмиш нис бирени,
Эз пенжере эдем дире чойгъоре,
Вишелугъгъо, богъгъо, шегьер, дигъгъоре,
Мигуиге согъэ хори Ватане,
Буле софой жофой хӀлгъгъой энуре.
Екем дуьлме инжиге сохд бӀхили,
Эйчуь лётчик небисдоруьм ме эхи?
Гъе эзунум биренуьмгъо фикирлуь,
Воисдени омбар гешдуьм э асму.
УвӀхд мибисдо гъуьнер эй винире
Деш омбарте гъеммей хори-улкере,
Э гъил-гъили асмуй энү варафде,
Михундум мӀгӀнире гъич не вомунде.

Ини нуьшунд самолёте э хори,
Денишируым ме э лётчик эрклуь.
Вэхд омори эй гуфдире согъбоши,
Воисд гуом е ченд гофгьо эз дуьли:
— Мибисдоге мере гъувот ужире
Эй нисд сохде селт ерэгъгьой довгIоре,
Самолётгьо гъич вэхд ниберд бомбгьоре,
Энжэгъ миберд одомигьо, юкгьоре,
Комигьоки миовурдуьт никире
Эй инсонгьо динже рузгьо, булире.
Самолёте бердегоргьо увэхди
Мибирмундуьт деш омбарте желдлуь,
Угьо эхи эрклуь эн Ватани,
Эзу эдем хунде эйшу ме мэгIни.

ЭРИ ДУХДЕР ДОГЪИ

Э темизе серине эвир,
Э сер догъгьо, э гъэд богъгьо,
Нисе бире дие бор-бор,
Э фикиргьо ве хэёлгьо.

Гъэмчиллуь синлегъой шуьвер,
Э туь дие нис расире,
Нисе хурде де гъич сэгIэр,
Есир эн дин-догIот бире.

Жофойтуьре гьисди хьуьрмет,
Бирей чуьн мерд туь гьинорменд.
Хундени туь шоре мэгIни,
Э гуьлшоне девр совети.

Э мэгIдонгъой эн жофои,
Э гьер жиге туь жоборди.
ГIилмдан бире, кор сохдени,
Руьхь игиди бирмундени.

Деш эгъуыллуь ди фикире,
Бирмун нишон ве мэгІэно.
Деш звер сох гІуьзеттуьре,
Э шоре девр тозе коргьо.

Фирегъу сох гъэнетгьоре,
ГІэзизе хэгьер, духдер догъи,
Метлеби ме не туьре,
Коммунизме вокурдени.

ЛУГЪЭЙ НУН

Нун нофугъой эн гІуьмуьри,
Уре гьеммеш дануьсдени,
Эз торики те торики
Ранжбергьо зэхьмет микеши
Э гъэд зими эн тэхуьли,
Эзир гъизгъин гьеминони,
Буле тэхуьл миверовунд,
Оммо сурое нун нихурд.
Бегьергьоре вечирембу,
Жофо нисе кеширембу
Хуьшдендуьруьсд — муьрсдорегор,
Зэхьмет кесе палундегор.
Нунеш хьурмет нис гирдембу,
Чуьнки жофой дес ю небу.
Э гиснее салгъой довгІо
Кемгъувоте гІэиллегьо,
Эй лугъэй нун бире тешне,
Михисируьт шуьгъэм гисне.
Лугъэй эн нун кумек бири,
Солдатгьоре гъувот дори
Эй дуьшмере бесгъун доре,
Буле тэхуьл вероморе,
Сурое нун эри бире.

Эйме кумек бош, хундегор,
Гьисдигеш нун гьони омбор,
Дорим уре селигъэлуь,
Гьер лугъэй ю бу хьуърметлуь.

НИКЕ ТУМЕ КОШДЕГОРГЬО

Гьер сал, кейки оморени,
Мегь сентябрь куьнд бирени,
Ёр оmore у чигьретгьо,
Коми гІэзиз, куьнд бируьтгьо,
У зенггьой эн школеи,
Видов-видов дарафдеи
Э классгьо ве нуьшдеи
Сессуьз, э лой дер гузети.
Оммо кимигьо, гьелбетте,
Нидануьсдуьт гьич динж нуьшде.
Еки эз сер партгьо жесде,
Екге эдей гье нуьвуьсде,
Екге михунд мэгІни, гуйге,
Хьэрой сохде, бугъоз гирде.
Эхирки гьуй ве нединжи,
Э гъэд класс, гуйге, жевгъи.
Гьетте учитель вокурде
Дер классе, диromore,
Гьемме минуьшд, сес несохде,
Гуйге, «не дур, не энгуьл де».
Учителеш э тегъними
Дерс дореи сер гирдени,
Метлеб энун энжэгъ уни,
Дерсе дуьгу верзирени.
У метевусд нединжиреш,
Зарифетгьой гІэилгьореш.
Кимигьо мишенд когъозлегьо,
Эз гъэд ризин жесденуьтгьо.

Кимиго, шекуьл кешире,
Минувуьсд нум учитиле.
Оммо у ки бу сабуьрлуь,
Энжэгъ ловго хэндуьсдембу.
Гирошдет ченд ве ченд салго,
Сипи бирет эн меш муйго,
Доренуьмге меш тербие,
Изму эдем ме винире,
Чуьтам сабуьрлуь у бириге,
Фирегье дуьл дебириге,
Ветовусди гьингIоймуреш,
Эз лап динжго небирем меш.
Видов-видов омбар сохдем,
Э классиш динж ненуьшдем.
Генеш, кэгIэс гьич небире,
Дорембу у тербиере.
Изму эдем ме гуфдире,
Нидануьсдуьм гьич ветовусде,
Унегуьре верзирени
Гьеммише э ёр гирдени
У гIэзизе чигьретгьоре,
Имуре тербие доретгьоре,
Чуьнки тербией энугъо
Гьисди ёгьин суьфдеигъо,
Бирмундегор рэхь никире,
Рэхь гIуьмуьри ве жофоре.
Уго биней зиндегуни
Одомигъой эн хорини.
Уго гьисдуьт кошдегорго
Нике туме эй инсонго.

БЭХШ ОВУРДЕ

Дуь эеки нерасире,
Черхго эдет рэхьэ кufде,

Кем несохде жуьргІэт юре,
Поезд эдей пушо рафде.
Жиловгир ю гьисд машинист—
Эшгъ энуре гьич гъэдер нисд,
Жоборде кук эн Ватани,
Келе муьгъбет э дуьл дери.
Эдей берде у юкгьоре
Эй Ватане сохде гужлуь,
Юк земоней биёвгьоре,
Бигьил хушхьол гьемме зигьуь.
Юкгьой энугьисдуьт гъувот
Мозолменде девр эн дусди,
Бигьил зиёд бошу овгъот
Никихогъе Ватан расди.
Э гуьлшони э сер догъгьо,
Э гъэд бегьерлуье богъгьо,
Эже серин гьисд билогъгьо,
Эже куфде пар суьмуьргъгьо,
Машинисте гузет сохде,
Сабуьрлуье духдер догъи,
Э жофой руз муьхшул бире,
Э муьгъбет дуьл имидлуьни.
Дур гьисдигеш эзу ёр ю,
Э пушой чигърет энугь,
Муьгъбет эри бире гужлуь,
Эшгъэ буьлуьнд сохдени у.
Миёв жовон, дуьлшор бире,
Бэхшиш эри ёр миёру,
Гъеми элов—герми дуьле
Ве муьгъбетеш ёре мидуь.

УНИ МЕТЛЕБ

Э гъэд више э мегъ гъоми,
Эже гьисди рач серини,

Э дусдевоз эдем гешде,
Мугъум зере, мэгІни хунде.
Мугъум буьлдуьр эз луьгей дор
Сохдени деш эшгълуь, дуьлшор,
Ворвори эн гьеминони
Эри гьемме дуьлхошини.
У гешдени э луьгегъо,
Э луьгегъой хэсде доргъо,
Сохдени у жевлонвози,
Велггъош деруьт э гуш-гуши,
Э ширине меслэхъэти,
Чуьн нишоней параменди.
Инжо гъушгъо ченд жирегъо
Эдет сохде рач возигъо,
МэгІнихунгъой зиндегуни,
Угъо эшгълуь, хъэвеслуьни.
Угъош эйме кумек бире,
Гуфдиренуьт согъбошире
Эз вишере дошдегоргъо,
Дуьлхошире гуьнжундетгъо.
Природа дори бэхше,
Гуьнжунди у раче више,
Инсонгъо дуьлшор бошут,
Рэхъэт ве хос нефес кешуьт.
Кумек эри природа
Вишедоргъо гьер вэхд бире,
У доригъо гюширире,
Гуьнжундигъо дуьлхошире,
Деш параменд, зиёд сохде,
Веноренуьт эшгъ эн дуьле,
Тимор сохде гьер дорлере,
Тегьер деде, балай юре.
Гьем э воруш, гьем э зуьгІбе
Кор сохденуьт невомунде,
Бигьил Ватан бошу гужлуь,
Гьем хъуьрметлуь, гьем гюьзетлуь,

Уни метлеб вишедоргьо,
Талагьоре дошденуьтгьо.
Э гъэд эни раче више
Шогьир, диешдуьлшор бире,
Эдей зенде у ризгьоре,
ТэгIриф доре вишедоре.

БОГЪ

Э гъэд богъ дарафде,
Дируьм дерьёгъ гуьлгьоре.
И кор бу э васали,
Богъ деш рачи, поизи,
Рачи эну вегирде
Э «есири» инсоне,
Кеф одоми ве сесиш
Э инжиге гьисд дегиш.
Э гъэд эн богъ фирегьу
Э у доргьо ченд жире
Гьер одоми мигешдуь,
Гирдет эйшу бинере,
Раггьой ишу муьхькеми,
Чуьнки гьулгьой инсони
Дорет гьувот угьоре,
Рач эй сохде хорире.
Гуфдиренки гоф «богъэ»,
Богъдор фурмуш ние бу,
Тигъэт вихде гьер жинсе,
Э инжиге кошди у.
Эз дур гъэнов кешири,
Э богъ гIове овурди,
Э дес гъэйчи вегирди,
Мушареш гьич ненори,
Э гъэд эн богъ у гешди,
Гьер доре тимор сохди,

Луьгегьоре винири,
Герексуьзе селт бурри.
Гьечу доргьо бин гирдет,
Шохлуь, луьгелуь бирет.
Хориш кумеки сохде
Буле бегьер эй доре,
Чуьшме дире инсоне
Чуьтам жофо кешире,
Ригагьоре фуьрсоре
Эз элов герми хуьшде
Бегьергьоре бэхш доре.
Богьдор, чуьшме ве хор::
Беге нисдуьт дусд еки?
Э дуьл богьдор метлеб де
Вараюну хорире,
Нике метлебе дире,
Офто кумек ю бире.
Белки эзунн доргьо,
Варафденуьт зеверо,
Куьнд эй бире эз чуьшме,
Э у эри сер зере.
Угьо фурмуш нис сохде
Жофогьой эн богьдоре
Бул сохденуьт бегьере,
Богьдор эри вечире.

Э ГЪЭД ВИШЕ

Хьэз оморе гешде мере
Э гъэд више э васали,
Кейки гуьлгьо рач лов бире,
Тегьер етир гуьл дорени.
Эвир инжо хушхьоллуьни,
Эзир доргьо гьисд серини,
Эз жилгъэле ме гешденуьм,

Рэхьэт нефес кеширенуым.
Э луьгегьой савзе доргьо
Эдет мэгІни хунде гъушгьо,
Мугъумлуйе сес энугьо
Муьгьбет зенде э гъэд дуьлгьо.
Беневшегьо жерге-жерге,
Тегьер тозе бофде холи,
Вараюсди гьер куьнж више
Эз раче гуьлгьой васали.
Хьэз оmore мере гешде
Э мегь гьоми э гъэд више,
Расиренге рач муригьо,
Мелхьэм синей муьгьбетлуйгьо.
Лап сигь гьисдгеш луьгей доргьо,
Эн офтои ригаэлегь
Эз гІэрелугь гирошденуьт,
Э сифетме расиренуьт.
Чуьн нофугьой зиндегуни
Герми дуьле гужлуй сохде,
Эй биёвгьой девр инсони
Више эвре вараюнде.
Хьэз оmore мере гешде
Э поизи э гъэд више,
Кейки тозе ворворигьо
Тигьн сохде эз луьгегь
Рангсуьрхие велг доргьоре,
Расиретгьо мейвогьоре,
Кейки жергей гъузгъэндилгьо
Вебиренге эзир доргьо.
Желдлуй жежуй эдей гешде,
Хурек эй ю кура сохде.
Гъушгьош инжо, десде бесде,
Хьозур бирет эри рафде.
Хьэз оmore мере гешде
Верф верики э гъэд више,
Гьемме доргьо сипи геймиш,

Тегьер гІэруьс гьисд яратмиш.
Сипре пембе э сер хори,
Тегьер луьхьуьф дегирдеи,
Пэхьни сохди у хорире
Эз бееи зимисдуне.
Михундум ме невомунде
Мугъумлуье мэгІнигьоре
Эри энү одомигьо,
Вишегьоре дошденуьтгьо.

БИГЬИЛ ДИРОВ

Вэхд пушово эдей рафде
Эз екиш непуьрсире,
Э ниме рэхь нис поисде,
Метлебе дуз варасире.
Зиндегуни рафдеини,
Уьлуьг гІуьмуьр э у дери.
Поисдеи бедбэхдини,
У ниёру гьич вэхд шори.
Песово чаруьсде мибу гьелбет,
Энжэгь эри хуб винире,
Чуьтам хэржи бириге вэхд,
Дани офде рэхь дузире.
Оммо рафде гьич песово
Зиндегуни нисе гьишде,
Рэхьэ песо вогордугьо,
Бэхд хуьшдере нисе офде.
Оммо гьисдуьт бедихогьгьо,
Беде метлеб э дуьл гирде,
Хьэрекети сохденуьтгьо
Черх эн девре эй чарунде.
Эйме кумек бошит, дусдгьо,
Эзу бедгьо эй гуфдире:
«Э чигьрет инсонгьо бире,
Рафденит рэхь вэхьшиире.

Ниданит гъич саташ бире
Э иму эй пушо рафде,
Чуьнки черх эн земонере
Нибу гъич вэхд вогордунде.
Ки дузире варасиге,
Никигьоре гешдениге,
Бигъил дилов э и жерге
Энжэгъ эри пушо рафде!

ПОИЗ

Гене ворущ венори,
Омори вэхд немуьши,
Парандегъош пар зере,
Э дури эдете рафде.
Поизиш вэхд эн сали,
Уреш рачи омбари,
Эйчуь эхи дуьлгъойму,
Бире могъбул, фикирлуь,
Кейки поиз оmore,
Немуьшире овурде?
Немуьшигъош герекуьт,
Угъо хурек мэхъсуьлуьт.
Генеш могъбул биреним,
Чуьнки иму диреним
Поиз ёгъин овурде
Зимисдуре, ю рафде,
Бееигъо, хиники
Ве бирени верф тигъи.
Оммо, дусдгъо, ме гуюм
Эз поизиш ме шорум,
Чуьнки эхи зимисду
Овурдени васали,
Кейки гуьлгъо лов мибу,
Миварают чуьн холи
Више, богъгъо ве мержгъо,

Согъэ хори инсонгъо,
Ёриш эз ме гуфдири:
«Гуърд мибошим васали».

ЭЗ ДУЪЛИ ГУИТ

Месуъз, хэлгъме, туь мизигъи,
Оммо туьсуъз ме нибошум,
Чуьнки туь гъисд гІов деръёгъи,
Ме ки энжэгъ дугъ гІовинуъм.
Дугъ эн гІови жейле бире,
Зу хуьшг бире нисд мибошу,
Оммо гІовгъой деръёгъире
Е инсониш хуьшг нисоху.
О, хэлгъме, гъер вэхд туьре
Ме эз дуьли гІэзиз хосдем,
Гъеммишегъо зугъун мере
Э гъер жиге темиз дошдем.
Эхи у гъисд зугъун деде,
Комики шир дори мере,
Беге мибу фурмуш сохде,
Эз дуьл хуьшде шенде уре.
У зугъуне, э комики
Суьфде «дедей» гуфдирейгъо,
Суьфде тешне туь биренки,
Э у зугъун гІов хосдейгъо.
Те зугъунме лол небошу,
Те кей э гъул гъувот дери,
Хомуш дуьлме гъич нибошу,
Гъе михунум мэгІни шори.
Энжэгъ э зугъун дедеи
Дестонгъойме рач сес мидуьт,
Дерикиш лап э дереи,
Э буьлуьнди пар мизенуьт.
Муьрдениним гъеммеекиш,

Гьеммишелуьг нисди екиш,
Дануьсденуьм нубот имуш
Миёв, сохде дуьле хомуш.
ГӀэзизигьо! Ме муьрденге
Тэхьле гӀэрсгьо мерихунит,
Энжэгъ э зугьун эн дедеи
Дуь гоф семе эз дуьл гуит.

ЧОРРИЗЕГЬО

Ки нерафдге э рэхь дузи,
ГӀуьмуьр энү фойдесуьзи.
Эн ки дуьл ю гьӀйгьусуьзи,
Рузгьой энү пуче рузи.

* * *

Ки жофокеш бирениге,
Уре вэхд вес нисе сохде,
Кире вэхд вес нис сохдеге,
Нисди эз ю мозоллутье.

* * *

Дусд гешдуьгьо—дусде мофу,
Тонголе руз кумек мибу.
Ки дуьшмени гешдениге,
Э нимерэхь ю мимуну.

* * *

Эз офтои зимисдуне
Жендек инсон герм ниверов,
Ширин зугьуш шефд бисдоге,
Гьич эз ю руй ниведиров.

* * *

Дусде гъэгъри туь сохдиге,
Эзу дуьлтуь хомуш нибу,
Дуьшме сатмо офдоренге,
ГІэтош дуьлтуь сокит мибу.

* * *

Гушд нис бире гъич осгъусуьз,
Нибу инсон гъич ватансуьз,
Кейки осгъу уьлуьг пури,
Увэхд гушдиш лезетлуьни.

* * *

Одомигьо муьрдenuьтгеш,
Месд нис бире хок эн хори,
Э хьол муьрде бисдоруьтгеш,
Чумгьой инсон нисд суьрои.

* * *

Судум гирде хорусдигеш,
Дуьл эн дуьшме серин нибу.
Эй дусд хуби несохдигеш,
Гене дуьл ю темиз мибу.

* * *

Э расди ло ки пой ноге,
Э метлеб хуьшде мирасуь,
Ки чеп рэхьэ рафдениге,
Э хьэрмэхьгьо гъич нирасуь.

* * *

Э дусд хогъин ведировгъо,
Эз чум дусдгъо миофдону,
Ники дусде недануьгъо,
Э беде руз ю мимуну.

* * *

Екем воруш оморенге,
Гювгъой ерхгъо лихъэ мибу,
Келе сайлгъош бисдоруьтге,
Нуькерегъо лихъэ нибу.

* * *

Э кул эн гІэсб ки вериге,
Эз пееде хэбер нибу,
Ки эз хуьшде дуьруьсд гьисдге,
Э гъэвл косиб гьич нидебу.

* * *

Э кул эн гІэсб вебисдогеш,
Келегеди нис гуьнжуьсде.
ГІэсб э чор пой гешденигеш,
Нисе бире нечемуьсде.

МЭГНИГЬО

ТУЬНИ БАТАН

Сугъде улкей эн гІэзизи,
Вокурдегор куьрпи ники,
Гъэлей дусди ве бирори,
Пушобер гъовхой шолуми.

С е р в о р и:

Туьни, Ватан, номусиму,
Туьни, Ватан, эрклуьиму,
Туьни, Ватан, нофугъойму,
Туьни, Ватан, рэхьбирмуйму.

Нишонбирму эй улкегъо,
Бэхд ве гъувот эн овлодгъо,
ГІэлем туьре э дес гирде,
Непоисде, эдейм рафде.

С е р в о р и:

ГІэзиз дошде иму туьре,
Пой нореним э гьер жиге,
Гъуьнер иму гужлуь бире,
Овурденим бесгъунире.

С е р в о р и:

Туьни, Ватан, номусиму,
Туьни, Ватан, эрклуьиму,
Туьни, Ватан, нофугъойму,
Туьни, Ватан, рэхьбирмуйму.

ГЪИРМОЖ ГІЭТОШИ

Оморебу вэхьши не зере огол,
Сохдембу шорире, зерембу гъовол,
Гъул хуьшде сохдени бу метлеб уре,
Э зир муьрс зулмоти дору хэлгъгъоре.

С е р в о р и:

Гъирмож гІэтошире э дес вегирдим,
Не шевгъо, не рузгъо иму ненуьшдим,
Вэхьшие дуьшмере иму нисд сохдим,
Уре э лулею сатмо венгесдим.

Хэлгъ иму хуте нисд кешире нефес
Эз гъэфес ве бире нуькер эри кес,
Зенжилгъой пулатиш уре нигируь,
Эз кесгъо зулмоти гъич ниветову.

С е р в о р и:

Эй гъовхойму кумег бисдоруьт хэлгъгъо,
Ве дусди-бирори гъемме милетгъо,
Товуш дорембу гІэлем Ленини,
Оморим расирим э руз Бесгъуни.

С е р в о р и:

Гъирмож гІэтошире э дес вегирдим,
Не шевгъо, не рузгъо иму ненуьшдим,
Вэхьшие дуьшмере иму нисд сохдим,
Уре э лулею сатмо венгесдим.

ГУ ДУХДЕР

Туь нисдики гъемме гофгъо э ёри,
Э туь эй гуфдире гофгъо омбари,
Гу, духдер, гъечу эйчуь биреге,
Фурмуш бире гофгъо, туьре диренге?

Сер в о р и:

Гьер шев туьре ме э ховме диренуьм,
Десдей гуьле эритуь ме чиренуьм,
Бигьил мере эз чешмейтуь гьенжинуьм,
Эшгъ дуьл мере екем семе хош сохум.

Воисдени гуюм э туь гьеммере,
Очмиш сохде э дуьл дегьо метлебе,
Гу, духдер, эйчуь биреге пэхьни
Гьемме гофгьо, ме не туьни нуьшдеки?

Келегеди евэхдиш ме нисохум,
Дан эритуь гІэйбкеш ки ме гьич нисдуьм,
Гу, духдер, эйчуь гьечи дегиши
Хосиетме, туь экиме гьисдики?

Дануьсде бош де тоб доре нидануьм,
И дес вохурденге ёгьин мигуюм:
«Гу духдер, оморениге туь э ме,
Муьгьбет туьре дошдем э гъэд эн дуьлме».

Сер в о р и:

Гьер шев туьре ме э ховме диренуьм,
Десдей гуьле эритуь ме чиренуьм,
Бигьил мере эз чешмейтуь гьенжинуьм,
Эшгъ дуьл мере екем семе хош сохум.

МЭГІНИ ДУХДЕРГЬОЙ КОЛХОЗИ

Хуним духдергьой колхози,
Шоре мэГІнигьой овози,
Эз эшгъ дуьлгьой жовониму,
Э гІуьзет эн Ватаниму.

Кешит гешдим э гъэд богъгьо,
Чиним гуьлгьо—гъуьзуьлгуьлгьо,
Э гъэд богъгьой эн колхози,
Сохим иму шоре вози.

Иму биёвгьой Ватаним,
Тозе шивгьой бегьердорим.
Кор мисохим иму гьечу,
Бигьил Ватан рази бугу.

Буле мэхьсуьл веровуним,
Ватане деш гюшир сохим,
Пембе, гушд, пешм ве тэхуьл,
Гьемме чигьош эй бире бул.

Миёв е вэхд мибу гьисмет,
Офд миёв шоре муьгьбет,
Офде иму той имуре,
Мидим э ю муьгьбет дуьле.

Девр иму чуь бэхдевери,
Дуьлгьойму лап хьэвеслуьни.
Зигьо Ватан, зигьо дусди,
Шолуми ве бирорьети.

Э ЛОВ ДЕРЬЁГЬ

Е рач нуьшдем э дусдевоз,
Шохьонгуми э лов дерьёгь.
И дуьлхоши эзи дуьньёгь
Гьич офд ниёв э гешдевоз.

С е р в о р и:

Хунденуьм шоре мэгIни,
Э хуше эвир эн дерьёгьи,

СУЪГЪДЕ ОВЛОД

Нисд сохденге дуьшменгьоре,
Рэхьэт нефес вокошире,
Туь вегирди сервенире,
Э лой асму денишире.

С е р в о р и:

Солдат гьовхой эн азади,
Суьгъде овлод эн Ватани,
Небу гуфре де гьич беди,
Гьовхо бердей эй гуьлшони.

Дуразе рэхь фурмуш бисдо,
Э гуьзеттуь салют сес до,
Офтои рач товуш мидо,
Чуьнки дуьшме сатмо офдо.

С е р в о р и:

Омо э ёр увэхд догъгьо,
Хуне, кифлет, раче богъгьо,
Эзже э рэхь офдорейгьо,
Гьовхойтуьре сер гирдейгьо.

С е р в о р и:

Солдат гьовхой эн азади,
Суьгъде овлод эн Ватани,
Небу гуфре де гьич беди,
Гьовхо бердей эй гуьлшони.

МИДОРУМ

Гуйге менге туь буррай
Э дуь чуьн тое гьозгьо,
Э ишу шириш зерей,
Вогосундей э гьошгьо.

Гуйге эз богъ э поиз
Дуь сибгьоре туь вихдей,
Чире, сохдей хуб темиз
Э гъутине венорей.
И чигьреттуь эз ёрме
Гъич вэхд фурмуш нибошу,
Э коминжош рафдуьмге,
Э дуьлме мидебошу.

ЧИГЬРЕТ ЁР ГЪУВОТ ДОРЕ

Чигьрет ёре гирде э ер,
Бурайм, дусдгьо, гьер руз э кор.
Чигьрет эн ёр гъувот доре,
Э зарбевоз сохим коре.

Э гъэд довгIош дебиреки,
Дуьле доре руьхь игиди.
Чигьрет эн ёр гъувот доре,
Овурдени бесгъунире.

Лап э дургьош бисдоримге,
Э чуь жигеш рафденимге,
Чигьрет эн ёр гъувот доре,
Кор э барас зу оmore.

Э хундеки шоре мэгIни,
Чуьн буьлдурчин эн васали,
Чигьрет эн ёр гъувот доре,
Эй гуьнжуьнде дестонгьоре.

УЕГЪ БОШИТ, ДУСДГЪО

(Поэма)

Е дес нуьшдем э утогъме,
Эдем книг ме хунденуьм.
Дере вокурд невелейме,
Уре могъбул ме дирируьм.
ГІәил гьисди школей,
Чуьклеш гьисдге, у кордани,
Э ме тижлуь денишири,
Сифет энү фикирлуьни,
Чумгъой энү гІәрсгъо пури,
Угъо, гуйге, лап терлуьни,
Муйгъой сер ю тик вәхишдет,
Тегьер бизгъо, угъо тижуьт,
Гуйге гъулгъош хәсде бирет,
Дуз зофруво фушендеют.
Хьол энуре гьечи дире,
Меш дуьлпесо зу бисдорум,
Аста гирде гъул энуре,
Эз гІәил ме пуьрсиренуьм:
—Эйчуь гьечи туь могъбули,
Гу эриме ки терсунди,
Чумгъош эхи гІәрсгъо пури,
Ранг сифетиш зери зерди...
ГІәил увәхд сер гъуз гирде,
Э ю гьирке вепичире,
Чуьн э бугъоз гоф демунде,
Ижуьр жугъоб мере доре:
«Омореки эз школе,
Ме э вокзал дарафденуьм,

Чендигьоре унжо дире,
Э ишу куьнд ме рафденуьм.
Ме Шоулеш—хьэрмэхь туьре,
Дирем, бебе, э унжиге,
Э вогун у пой веноре,
Дарафд, бире могьбул, гуйге.
Песде поезд э рэхь офдо,
Лелей Шоул не фурамо,
Рафдет угьо е чендигьо,
Унжо мере лап гьэгьр омо...»
Гоф гІэиле ме буруруьм:
—Рафди-рафде, чуьни беге?
Уре ме хуб дануьсденуьм,
Э коминжош угьо рафдге,
Гене инжо мивогошдуьт,
Лап э дургьош биренуьтге,
Дербендсуьз тоб нис доренуьт.
ГІэил, гуйге, бисдо гьэгьри,
Диеш э ме тиж дениши:
—Туь мере неварасири,
Рафдет угьо гьеммишей,
Э Израиль рафдет угьо,
Соки, э «хори бебегьо»,
Бируьт унжо е ченд зенгьо,
ГІэрс рихунде, гирисдуьтгьо...
Ивэхд дуьлме гьэгьрлуь бисдо,
Чумгьо, гуйге, лилов хурдуьт,
Эз дуьл гирошд ченд фикиргьо,
Дуь эз еки бедте бируьт.
Эхи Шоул дусдме бири,
Лап куьнде дусд эз гІэили,
Э меревоз веромори,
Хурдейм иму нун бирори.
Чуьтам эхи дуьл рафди
Эри рафде гьеммишей?
Ватане у чуьтам гьишди?

Унжиге у чуь вир сохди?
Бугъозме гирд, гоф неофдум,
И чуь жире хогъинини,
Чуьтам могъбул ме небошум,
Эз дуьшмениш вететен.
ГІэил эри невинире,
Дуьлме чуьтам гурунд бире,
Совусдум ме муйгъой юре,
Мугум: «Бура, сох возире».
Дениши эз зир чум неве,
Гъовой мере варасире,
Вадарафд у эз утогъме,
Гъич е гофиш непуьрсире.
Э Израил Шоул рафди!
Эй чуь рафди, чуь метлеби?
Беге унжо у шир хурди,
Келе бире веромори?
Беге унжо нори жуне
Бебей эн у гъэд гъовхо,
Эри доше и Ватане
Эз муьрсдори эн фашистгъо?
Беге унжо гъовре бири
Дедей, коми уре зенди,
Коми уре шир ю дори,
Келе сохде веровунди?
Беге шегьер эн ГІэзизи
Гъисди уре э унжиге,
Эже возигъо у сохди,
Вегирди дерс ГІуьмуьрире.
Вокурдум ме пенжерере,
Дируьм шегьер ГІэзизире,
Эрклуь гъисдгъо Дербенд мере,
Э тараф ме денишире,
Мере Дербенд мигуиге
Эденбу сэхд серкуш зере,
Варасируьм эйчуьниге,

Могъбуллуъ гъуз гирдуъм сере.
Жерге-жерге хунегъют,
Гьемме сенгъи муъхъкемлуънуът,
Гуйге эдет пуърсиренуът:
«Беге ишу тэхсирлуънуът?
Беге нисдуът пенжерегъо
Ежуър товуш доренуътгъо
Эри гьемме одомигъо,
Зигъисденуътгъо э инжо?»
Дуразе телгъой гъовуни,
Э гъуьндуъре гъитгъо вегъо,
Қоми товуш дебердени
Э хунегъой одомигъо.
Угъош эдет пуърсуъш доре:
«Беге иму бешгъэ сохдейм
Дуъ эз еки инсонгъоре,
Беге иму не дебердейм
Ежуър товуш э гьер хуне?
Торикире селт сохдейм,
Товуш сохде рэхъ гьеммере».
Сер-зиёди гье ивэхди
Эз радио оморенбу
Мугъумлуъе сес эн мэгІни,
Қоми, гуйге, гуфдиренбу:
«Бура Шоул э дуригъо,
Дануъсде бош туъ нисдикиш,
Гье сес мидуът рач мэгІнигъо,
Кем небире эшгъ мугъумиш,
Э гъэд богъгъой эн онгури,
Назушменде духдер догъи,
Туъсуъз диеш шори-шори,
Буле бегьер вечиреки,
Тозе мэгІни у михуну
Эй гуъзеле Ватан хуъшде,
У догълуъре тэгІриф мидуъ,
Ки Ватане гІэзиз хосде.

Туьсуьзиш гуьл мидуьт доргьо,
Меровт унжо бул бегьергьо,
Миварают гъуьзуьлгуьлгьо,
Ве михунуьт рач буьлдуюьргьо».
Келе мерд сер гъуз гирди
Ведини у гьисд фикирлуь,
Эз куче у эдей рафде,
Белкине уш гуфдиренбу:
«Рафди Шоул э гъэриби,
Ватане ёд хьисоб сохди,
Э гоф кесгьо имид бесди,
Хори кесе Ватан гирди.
Эйчуь, Шоул, лап ёдгьоре
Э тухуми туь вегирдей,
Э вэхд пири эйчуь мере,
Ед эритуь хьисоб сохдей...»

* * *

Эз гъуьндуьри сигъде догъгьо
Норин-Гъэле денишири,
Гуйге энугъемме сэнгъгьо
Э фикир де, торлуь бири.
Белки гъэлеш фикир сохде,
Пешмунире кеширени,
У эдее гъэгр кешире
Э дуьл хуьшде гуфдирени:
«Чуьтам эхи веровундем,
Эзинире келе сохдем,
Бебегьошу мере дошдет,
Гъэршуй дуьшме гъовхо бердет».
Чумкури у, нисе дире,
Коми эрию гъэзизини,
Шенди сигъде хориюре,
Чуь эй гешде унжо рафди?
Э е кучей эн дербенди,

Э е хьэёт эн гъэдами,
Вероморейм гьердуьеки,
Сохде вози эн хьэрмэхьи.
Пойбирэхьнеш гешдембирим,
Видов-видовиш сохденбирим,
Могъбулигьош хьэрмэхьи бу,
Шоригьош ки—эн гьердуьйму,
Е сиблереш бэхш мисохдим,
Эз еки зиёд гьич ни хурдим.

* * *

Эри хунде э школеш
Гьердуьеки рафденбирим,
Э гъэд класс э е партиш,
Чуьн дуь дусдгьо нуьшденбирим.
Песде довгӀо сер гирденге,
Бебегьоре рэхь сохденге,
Школере иму гьишдим,
Э богъ колхоз э кор рафдим.
Э унжигеш дусдгьо бирейм,
Чуьн келегьо коре сохдейм,
Эри еки кумек бире,
Екиш эри пес не мунде.
Омбар дирейм гиснеигьош,
Кем не бирет хиникигьош,
Мивегирдим когъозгьореш,
Жуьр-бежуьре бируьтгьореш.
Кимигьошу овурденбу
ДуьлжэгӀмире—имидире,
Кимигьойге рихунденбу
ГӀэрсгьой деде, гӀзилгьоре.
Эз сер сохдейм гурундире,
Те овурде бесгьунире
Жоборде кукгьой Ватани,
Овлодгьой сигъде хори.

Оморенге шоре рузгьо
Бирим иму генеш дусдгьо,
Оммо омбаргьо эз довгю
Не вогошдет э кифлетгьо.
Угьо норет жун хуьшдере,
Хилос сохдет ченд элгьоре,
Эз муьрскеши эн фашисти,
Беде гІэзор вэхьшиети.
Нум энугьо гьеммишен
Э торих эн гІуьлом вери,
Угьо измуш гьовхоберуьт
ГІэлем гьовхой шолуминуьт.

* * *

Эйчуь, Шоул, туь пой зери
Нике вэхдгьой гІэилире?
Эйчуь, эхи, туь хуьрд сохди
Нум шегьере—Дербенд мере
Ве гІэзизе Догьистуре?
Учительгьой школере,
Гьеммере, ки эшгъ венори,
Хуте сохди э туь мердьети.
Беге хуне тенг бу эй туь,
Кучегьойтуь дуьшментуь бу,
Беге богъгьойму рач не бируьт,
Эри туь дод нис доренуьт?
Белки Каспире воисди
Туьре э зир шар дегьишде,
Гъуме э тики веберди
Э чумгьой туь эй декирде?

* * *

Веди бирени, ки эритуь
Онгурбогъгьо, бисдугьойму,

Раче догъгъой эн Догъисту,
Шегъергъо ве дигъгъой ю
Эритуъ ёдгъо бири,
Туъре шефде дуъл дебири.
Чуътам эхи не дануъсдем,
Шефди туъре не винирем,
Э туъревоз дусди гирдем,
Э е жерге рэхъ рафдем?
Шори сохдем, эрклуъ бире,
Э дивор гӀуъзети колхоз
Сирот туъре ме диренге,
Гъисд гуфдире хубе корсох.
Колхозе туъ песде гъишди,
Э тукуй хъэвуъжи дарафди.
Белки увэхд метлеб туъ бу,
Эри рафде пул герек бу?
Тегъер ою гешденигъо
ГӀэселлуъе жигегъоре,
Туъш рафдей экин ёдгъо
Эри гешде асантире.
Дие эйчуъ доребири
Туъ бебере сэхде шовгӀо,
Кей уре рэхъ сохдебири
Э элевоз э довгӀо?
Э ер мени ченд сал пушо
Э ён памятник гъисдики,
Дуългъой иму гурунд бисдо
Туъ гуфдири, чумгъо гӀэрси:
«Чигърет бебе э ёрмени,
Гъич вэхд фурумуш нисе бире,
Кейки дедей гиридени
Гуйге гӀэрсгъо эн бебеи».

* * *

Туъ гуфдири: «Дануъсде бош,
Гъэгъигъэте догълуънуъм ме,

Нум догълуьре э е жигеш
Пой зере, хуьрд нисохум ме.
Эгенер герек бисдоге,
Тилтеш гьимиш нисохум ме
Чуьтам бебей ме нориге,
Жунеш минуьм эй Ватан ме».
«Гьэгьигьэте догълуь» бири,
Эйчуь эхи туь вирихди?
Эзи догъгьо ве улке,
Сохдетгьо туьре келе,
Нун энугьоре туь хурдей,
Говгьошуре гьенжирей,
Эже рафдей эй муьрде?
Эйки мини унжо жуне?
Туьре Ватан де нисди,
Гьеммишеи гьэриб гьисди,
Эйму гьисди туь биригьо
Дие гьич вэхд нибошигьо.
Туьре догълуь хьисоб сохде,
Эри ме дусд гуьрдебируьм,
Сер ебо туь вохурде,
Туьре десиш дорембируьм.
ЕгIэлмиш ме оммо бирем,
Метлеб туьре не дануьсдем,
Чуьнки фирмундей туь мере,
Неки мере, омбаргьоре,
Фурухдеки хьэвуьжгьоре,
Мидуьздири кепикгьоре
Гьечуь сохдей номус туьре
Эз кепиклеш лап ужузте.

* * *

Туьш дебири, ме когьозе
Пара сохдебируьмгьоре,

Эз Израиль оморёбу,
Мере огол у зерембу.
Туь лап хьуьршлуь биребири,
Гъэгрлуь-гъэгрлуь туь гуфдиребири:
«ГІэмелдане гофгьош офдет,
Дургунигьош гье нуьвуьсдет,
Чуь дануьсде сионистгьо
Э товун улкей Советгьо?
У гІэзизе улкеймуни,
Уре лап хуб шинохденим».
Белки эй хьэз туь гуфдирей
У гофгьоре э пушой ме,
Оммо э дуьл метлеб гирдей
Зури унжо эй вирихде.
Оммо тэхьно туь не рафде,
Бердей туь э хуьшдерево
Чуь инжиге кура сохдей.
Ки дануьсде чуьнуьт угьо.
Кура сохдей нехогьире
Э кин гьоврей эн бебегьо,
Комигьоки и рузгьоре
Эй гьеммейму овурдетгьо.
Кура сохдей дуьшменире
Э кин гьоврей сигьде деде,
ТэгІди-тэгІди гьовре сохди
Экин ёдгьо зу вирихди
Изму эдее веде бире.
ГІэрс пешмуни не рихундей,
Зу муьрдеи эн дедере
Гье белкине гузет сохдей.
Зен догъи веровунди,
Имид бире, келе сохди,
Мибоши туь сигьде догълуь
Э жофой ю уьзуьёгълу.
Уре э туь имид бири,
Жигей бебере мигири

Э гъэд десдей эн инсони
Мибоши туь верзирени.
Оммо, кейки туь сер гирдей
Рэхь шефдире эри рафде
Э дуьл энү зеде зерей,
Дердгьойюре зиёд сохде.
Туьчуьнире бебе нибу,
Дедешки эн туь небу
Туь хуьшдере энжэгъ хосде,
Асантире эйтуь гешде.

* * *

Сер ме, гуйге гурунд бири,
Чуьн душунде гъургъушуни,
Э дуьл гуйге ух расири,
Эз пэхъники «дусд ме» зери.
Мере, гуйге бегъем куфдет,
Гьозор гилегъо фурмундет,
Куьнде дусд ме хогъин бире,
Э дуьшмегъо у сер зере.
Э ки изму бовор сохум?
Э ки биё эрзоре дуьм?
Эхи э меш ве тэхсири
Дуьл ме уре не шинохди.
Денишируьм э лой дивор
Ве винируьм ме сироте,
Ме не Шоул, чуьн дуь бирор
Гъэл гирдейм дуь-екире.
Ченд салгьой эн гIуьмуьри
Дуьл мундеи гъич не бири,
Зобуне гоф дуь э еки
Не гуфдирейм иму эхи.
Оммо изму у вирихди,
Согъбоши гъич не гуфдире,
Гье белкине у дануьсди,

Ме нигьилуым рафде уре.
Изму иму де ёдгьоим,
Э дуьлтуь куьрм офдори,
Куьрм деbugьо мейво богъэ
Е дэгъдэгъэш герек нисди,
Уре чире, биё шенуь,
Мейвогьойге мезелуь бу.

* * *

Весси дие хэндуьсдейгьо,
Инсонгьоре фурмундейгьо,
Келе номус кеширенуьм,
Эйчуь туьре дусд гирдебируьм,
Э туьревоз сирот зерем,
Э туьревоз рэхь рафдем,
Дес, чуьн туьни нефоере,
Гирдем гьербой вохурденге.

* * *

Инжо дуьл ме тоб не доре,
Вегирденуьм ме рамкере,
Сэхд э хори уре зере,
Тилиш-тилиш шише бире.
Вегирденуьм ме сироте,
Венжиренуьм тилте-тилте,
Вордоренуьм эз пенжере,
Бигьил кулок беруь дурте.
Ини гьечи, бу, де нисди,
Нишонейюш гьич не мунди,
Ки Ватан хуьшдере гьишди,
Туфиш э у шенде хьэйфи.

* * *

Оммо номус кеширенуьм,
Чуьтам фикирлуь не бошум,

Эйме гъечи оморени.
Дузиш рэхъэ э рафдеки
Э телуьлугъ гъисмет бирем,
Эз дур уре богъ дануьсдем.
Ой, дусдгьо, уёгъ бошит,
Дусде эз дуьшме шинохит,
Песде пешму эй не бире
Эз дес «дусд» гъэгър не кешире.

СЕРНОМЕ

Стихигъо

Гъисд ужире улке	6
Гъеммишеи	7
У мунди э Сибирь	8
Товуш	9
Эшгъ доре	11
Нис воисде	12
Не терсире	12
Суьмбуьлгъо	13
Дениш	15
Шаргъо	16
Мол мироси	17
Дуьл	18
Палутдор	19
Суьфдеи руз	20
МуьгIуьжуьзе хов дирем	22
Э ёр оmore	26
Шохьонгуми	28
Эз кор вогошденге	29
Инсон	31
Шивгъой тегьенг	32
Дануьсде бош	32
Нетерсуну	34
Э чумгъой невегъойме	35
Менг не чуьшме (легендай хэлгъи тати)	36
Пойсуьзе сэгIэтчи (баллада)	37
Азаде жофо	41
Кей мугуи?	41
Э бебе ухшеш зере	42

Олоре сохим эз зими терг	44
Ригагьбой туь	46
Э асмуй Ватан	47
Эри духдер догъи	48
Лугъэй нун	49
Нике туме кошдегоргъо	50
Бэхш овурде	51
Уни метлеб	52
Богъ	54
Э гъэд више	55
Бигъил диоров	57
Поиз	58
Эз дуьли гуит	59
Чорризегъо	60

МЭГІНИГЪО

Туьни Ватан	63
Гъирмож гІэгоши	64
Гу духдер	64
МэгІни духдергъой колхози	65
Э лов дерьёгъ	66
Мегъил пажире	67
Энжэгъ туьре	68
Суьгъде овлод	69
Мидорум	69
Чигърет ёр гъувот доре	70

ПОЭМА

Уёгъ бошит, дусдгъо	72
---------------------	----

Бенъя мин Юсиевич Сафанов

СВЕТ В ОКНЕ

На татском языке

Рецензент Н. Гилядов

Редактор Х. Авшалумов

Худож. редактор М. Левченко

Художник С. Магомедова

Техн. редактор В. Гаджиева

Корректор А. Симандуев

ИБ 1768

Сдано в набор 24.12.86. Подписано в печать 28.01.87. Формат $70 \times 90^{1/32}$. Бумага тип. № 2. Гарнитура «Литературная». Печать высокая. Усл. печ. л. 3,2. Усл. кр. от. 8,0. Уч.-изд. л. 3,6. Тираж 500. Заказ 9. Цена 50 коп.

Дагестанское книжное издательство
Государственного комитета Дагестанской
АССР по делам издательств, полиграфии
и книжной торговли
367025, Махачкала, ул. Маркова, 55.

Типография им. С. М. Кирова
Государственного комитета Дагестанской
АССР по делам издательств, полиграфии
и книжной торговли
367025, Махачкала, ул. Маркова, 51.

50 коп.

Бенъяминъ Юсиевич Сафановъ

СВЕТ В ОКНЕ

На татском языке

50 коп.

Бенъяминъ Юсеевич Сафанов

СВЕТ В ОКНЕ

На татском языке